

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

INDBYDELSESSKRIFT

TIL

AFGANGS- OG AARSPRØVERNE

I

AARHUS KATHEDRALSKOLE

1869.

Indbydelseskrift

til

Afgangs- og Aarsprøverne

i Aarhus Kathedralskole

i Juli 1869.

Indhold:

1. Nogle Ord om naturhistoriske Lærebøger tilligemed Brudstykker af en Lærebog i Botanik, af Overlærer E. Erslev.
 2. Skoleefterretninger, af Rektor Dr. G. Lund.
-

AARHUS.

P. Nielsens Bogtrykkeri.

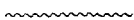
Nogle Ord
om
naturhistoriske Lærebøger

tilligemed
Brudstykker af en Lærebog i Botanik

af
Ed. Erslev.

Det er bekjendt, at vore forskjellige Naturhistorikere ikke fuldstændig stemme overens med Hensyn til Spørgsmaalet om Indholdet og Formen af Lærebøgerne i deres Fag, og man kan saameget lettere fatte dette, som Faget er nyt og først i Aaret 1850 ret kom ind i vore lærde Skoler. Det er nu vel en Selvfølge, at i Skoleundervisningen bør altid Læreren være det Første og Lærebogen det Andet; men paa den anden Side maa man ogsaa fastholde, at det ingenlunde er uden Betydning, om Lærebogen er god eller ikke. Naar Læreren er mindre dygtig og mindre ihærdig, vil det have megen Vægt, om Lærebogen giver det, som skal gives, og giver det i en god Form, og selv om Læreren er meget dygtig, vil han altid være bedst tjent med at have en tilfredsstillende Lærebog til Støtte for sin Undervisning. En god Lærebog letter altid en god Undervisning.

Grunden til at jeg prøver paa at skrive en Botanik er ingenlunde Tanken om, at jeg i dette Fag skulde kunne fremføre noget Nyt i Henseende til Emne. Den maa derimod søges i, at jeg under min mangeaarige Lærervirksomhed har følt, at jeg hist og her enten har optaget fra Andre eller ogsaa selv har fundet paa en Fremstilling, der, efter hvad jeg har hørt fra flere Sider, har sine Fortrin. Da der nu i Skoleprogrammet er tilbudt mig Plads, har jeg ikke villet holde det Efterfølgende tilbage. Det skulde glæde mig, hvis man vil indrømme, at en Lærebog i Botanik, affattet efter de Grundsætninger og paa den Maade, som jeg tænker mig, ikke vil være aldeles overflødig.

Enhver ældre naturhistorisk Lærer vil godt mindes den Udviklingsgang, som har fundet Sted i Henseende til vore Lærebøger i Naturhistorie. I tidligere Dage vare de almindelig brugte Lærebøger kun fortællende, og de havde hverken noget videnskabeligt Præg eller gave Synderligt af Videnskabens Udbytte. Saa gik man over til den skematiske Form og fremhævede næsten udelukkende det Videnskabelige. Denne skematiske Form forlodes imidlertid igjen, saa at den fortællende traadte i Stedet derfor (for Botanikkens Vedkommende hos Vaupell; for Zoologiens f. Ex. hos Prosch og hos Lütken, hos den sidste dog alene i hans mindre Lærebøger, og i hans Nr. 2 endog kun tildels), og det videnskabelige Udbytte kom tillige meget frem.

Det Første, som man ved Affattelsen af en Lærebog bør tage under Overvejelse, er selvfølgelig **Indholdet**. Naar man tænker paa, hvormange Fag der findes i den lærde Skole, og hvilket Timetal der er tildelt hvert enkelt af dem, vil man snart komme til det Resultat, at de i det Mindste ikke alle i Skolen bør optræde som *Videnskab*. Vi kræve vel, at enhver Studeret skal have en vis alsidig (polyhistorisk) Viden, og dette er uden Tvivl i sin Orden. Som et Vidnesbyrd imod denne polyhistoriske Viden har jeg engang hørt sige, at en stor engelsk Kjøbmand var en ypperlig Forretningsmand, uagtet hans Kundskab i Geografi kun strakte sig saa vidt, at Kjøbenhavn efter hans Mening laa paa Østsiden af Øresund, og man kunde som et lignende Vidnesbyrd fremføre, at Mad. Jaquelin i „de Danske i Paris“ vistnok er ypperlig til sin Dont, uagtet hun troer, at „Danmark er Hovedstaden i Lapland.“ Sagen er imidlertid den, at der til ulige Stillinger i Livet kræves ulige Forudsætninger, og hvem ved, om ikke den omtalte engelske Kjøbmand en og anden Gang kunde have gjort langt bedre Forretninger, dersom han havde faaet lidt

mere Skoledannelse? Desuden bør hele Livet da ikke alene gaa ud paa „business“. — Den, der har faaet en alsidig Skoledannelse, vil naturligvis, naar alt Øvrigt ellers tænkes lige, have en mere skærpet Forstand og en større Aandsudvikling end den, der ikke har faaet en saadan. Omfattende og alsidige Kundskaber, der ere vel fordøjede, kunne ikke gjøre Skade, kun Gavn.

Men ved Siden af det Polyhistoriske maa der i Skolen tænkes paa, at Eleverne enkelte Steder faa Lejlighed til at komme dybt ind i Sagen, ja endog til at gaae ind i stor Detail; det er jo vitterligt, at den, som ret har trængt tilbunds enten i et helt Fag eller i Dele deraf, mangfoldige Gange finder Lejlighed til at drage Nytte af dette sit Arbejde, om ikke ligefrem, saa paa anden Haand, idet han derved har faaet en Aandsudvikling, der vil gjøre ham det lettere at sætte sig ind i andre Fag og at dømme derom. Naar man nu vil spørge, hvad det er for Fag, i hvilke Eleverne maa menes at skulle trænge dybt ind, kan man lettest finde Svaret ved at se hen til det Timetal, der er givet hvert enkelt af dem. Det kan jo ikke være de Fag, som kun have 2 ugentlige Timer til Raadighed, og disse Fag, hvoriblandt Naturhistorien, kunne derfor heller ikke læres saaledes som f. Ex. de gamle Sprog, der have et meget større Timetal. Ifølge min Opfattelse bør man i Naturhistorien for en stor Del lade *det Videnskabelige blive liggende*, — vi maa nøjes med at forklare de Unge, at Naturhistorien er en Videnskab samt dvæle paa et eller andet Punkt, saa at de fatte, hvad det er for en Videnskab og hist og her faa et videnskabeligt Syn. Saavidt jeg kan skjønne, bør dette Fag være et af de mindre vigtige, skjønt det paa den anden Side har stor Tiltrækning for Eleverne. Som en væsentlig Grund til dette Fags mindre Vigtighed maa man nævne, at det kun har

ringe praktisk Betydning. Historien og Geografien f. Ex. ere Fag, hvorfor der mange Gange om Dagen bliver Brug enten ved Læsning af Dagblade, Bøger o. s. v. eller under Samtaler; men dette gjælder ikke om Naturhistorien. Folk kunne jo have en høj og omfattende Dannelse og dog være aldeles ukyndige i dette Fag. Naturhistorien er ikke noget Fag for „Livet“, og til Livet kræver man i vor Tid med Rette, at Skolen skal tage meget Hensyn. — Men paa den anden Side skaffe naturhistoriske Kundskaber rigtignok mangfoldige Glæder, saasom naar man om Foraaret vandrer ud i Skoven og seer de kjære Venner, som have ligget i Dvale om Vinteren, blomstre frem igjen, eller naar man kommer til en Skrænt, hvor Lagene ligge blottede og seer Vidnesbyrd om store Naturomvæltninger og finder undergaaede Dyreformer, eller naar man kommer ind i en zoologisk Have og seer de Dyr levende, som man tidligere kun har kjendt igjennem Billeder eller Beskrivelser.

Naturhistorien bør vistnok først og fremmest gaa ud paa *at vække Sandsen*, saa at Eleverne føle sig hjemme i Naturen, og dernæst paa *at skærpe Øjet og Tænkningen*. Bekjendtgjørelsen af 13. Maj 1850, hvorved Skoleplanen ordnedes, synes ogsaa nærmest at have disse Formaal for Øje, idet den siger: „Undervisningen i dette Fag bør mindre gaa ud paa en Fremstilling af Slægter og Arter eller detaljerede Beskrivelser end paa en Udsigt over Mineralernes, Planternes og Dyrenes Væsen og karakteristiske Udviklingsformer i Hovedgrupper, oplyst ved Slægter og Arter som Exempler og anskueliggjort ved Kjendskab til de vigtigste indenlandske Mineralier, Planter og Dyr.“ — Det hele Apparat, som maa til, naar en videnskabelig Fremstilling skal være Resultatet, bør alt-saa ikke medtages i Skolen, og man har kun at holde sig til de „karakteristiske Udviklingsformer“ og tillige til „de indenlandske“ Naturlegemer; — det er dette,

som skal være Indholdet af Lærebogen og Emnet for Undervisningen.

For faa Aar siden tog imidlertid en hel Del af Lærerne Sagen noget anderledes. I de fleste Skoler brugte man nemlig i *Zoologi* Lützens største Bog „Dyreriget“, der indeholder en uhyre Mængde Emne og er affattet i en stræng videnskabelig Form. I de fleste Skoler optog man denne Bog, skjønt vistnok flere Steder ikke uden stor Betænkelse og vel nærmest paa Grund af den stærke anbefaling, som blev den til Del; men man kom snart efter, at den ikke er skikket til Brug i Skolen. At have en Lærebog, hvoraf man maaske kun kræver en Femtepart lært, er naturligvis en Uting; Brydsomheden ved at skulle indstøbe ikke alene Sider eller Punktummer, men paa mangfoldige Steder Indskudssætninger eller enkelte Ord, er for stor, ikke at glemme den tunge Fremstilling. I mange Skoler blev Naturhistorien til Trods for Tiltrækningen overordenlig svær for Eleverne, og „der er vist“, som jeg har sagt i en Anmeldelse i „Fædrelandet“ (Nr. 304, 1868) „Flere foruden mig, som mene, at „Dyreriget“, tung i Indhold og tung i Form har været en væsenlig Grund til de i høj Grad lidenskabelige og overdrevne, men dog ikke ganske grundløse Klager over Overlæsselse, som lode for en 8 Aar siden.“ I Lindes „Meddelelser“ seer man ogsaa gjentagne Gange Hentydninger hertil, om end baade Undervisningsinspektøren og en 1857 nedsat Kommission udtrykke sig med en vis Varsomhed om dette Punkt. De fleste Medlemmer i Kommissionen mente, „at Naturhistoriens Behandling bidrog ikke ganske lidet til Trykket, der sporedes, navnlig i 6te Klasse“, ligesom „her turde, naar Skolens Standpunkt fastholdtes, være Løjlighed til en ikke ringe Indskrænkning af hvad der paa nogle Steder gives og fordres, og hvortil *visse Lærebøger* give Anledning.“ — Saa-

vidt jeg opfatter Sagen, bør man ikke tænke paa at give Alt med en lige stor Udførlighed eller med lige afgjort Nøjagtighed; man bør derimod stadig tage Hensyn til det Almenvigtige og Almennyttige, samt særlig til det i folkelig Henseende Mærkelige; — der kan i Bogen være en, om man vil kalde det, sløjfet Nøjagtighed og en tilsyneladende vilkaarlig, men i Virkeligheden planstemmende Ulighed i Behandlingen. Meningen heraf er naturligvis ingenlunde den, at denne mindre Nøjagtighed og denne Ulighed skal være fremgaaet af Mangel paa Sagkundskab hos Forfatteren; thi jo større Sagkundskab hos Forfatteren, desbedre bliver Bogen, forudsat at han har den tilstrækkelige didaktiske Sands. De fleste Lærere ere da nu ogsaa enige om, at „Dyreriget“ ikke passer til Skolebog, idet denne Bog giver altfor Meget og tilmed paa en videnskabelig Maade.

For Tiden er der ogsaa skeet et *Tilbageslag* med Hensyn til den zoologiske Undervisning; man har nemlig saagodtsom overalt afskaffet „Dyreriget“ og taget Lützens Nr. 2 i Stedet. Men selv denne mindre Bog indeholder dog endnu hist og her Dyreformer, som kun synes at være medtagne fra et rent videnskabeligt Synspunkt, eller Oplysninger, som ikke vilde være komne med, naar Forfatteren havde seet Naturhistorien fra et mere almindeligt Stade. I Modsætning hertil savner man en hel Del Ting, som Forfatteren uden Tvivl vilde have taget med, dersom han var gaaet ud fra andre Forudsætninger, og han vilde i saa Tilfælde langt mere, end det er skeet, have dvælet ved Dyr, der spille en Rolle i Livet.

Der er et Punkt, som mangler i de lützenske Lærebøger og som efter min Mening har en ikke ringe Vigtighed, jeg mener det, som Feddersen har ført frem i sin Zoologi og som han kalder *det Kulturhistoriske*. Man taler saa tidt om, at den i Skolerne herskende

Ordning lider af en Fejl, nemlig at de forskjellige Fag ikke komme til at virke sammen. Det er visse- lig en Fejl, og naar man desuagtet holder fast ved den nævnte Ordning, er det kun, fordi den frembyder store Fordele i andre Retninger. Men dersom man er enig heri, synes det mig, at man maa glæde sig over at kunne gjøre Fejlen mindre ved at bringe forskjellige Fag sammen hist eller her. Det rent Naturhistoriske staaer helt skilt fra de øvrige Fag i Skolen, hvorimod der igjennem dette Fag i det Hele kan gives Lejligh- hed til mangen Bemærkning, som støtter Historien, Geografien, Modersmaalet, ja selv de gamle Sprog. Som Exempler herpaa vil jeg med Feddersen nævne ved Sil- keormen, at Heliogabal var den første Romer, som bar en Silkeklædning, ved Klokkefrøen og Karpen, at de skulle være bragte her til Landet af Peder Oxen, ved Muldy- ret Herodots Fortælling om Indtagelsen af Babylon, ved Hvarrerne Forklaringen af deres Navn (af hverre 0: vende; findes ogsaa i Solhverv) o. s. v. Saadanne Oplysninger og Forklaringer have vist ikke nogen na- turligere Plads end ved de Dyr, som de vedrøre, og jeg maa desuden tilstaa, at jeg er unaturhistorisk nok til at mene, at de have større Værdi for den almin- delige Uddannelse end f. Ex. Oplysningen om, at nogle Fisk have 6 og andre flere end 6 Straaler i Rygfim- nerne (!). Der kunde nu vistnok imod Feddersens Op- fattelse af dette Punkt paastaas, at saadanne Ting ere overflødige i Lærebogen, fordi de gives af enhver fornuftig naturhistorisk Lærer; men det er ikke saale- des. Det er tværtimod en Kjendsgjerning, at de ikke gives af enhver fornuftig naturhistorisk Lærer, — des- uden, i de botaniske Lærebøger saasom Vaupells ere de jo tildels indførte; hvorfor skulde de da ikke være paa deres Plads i de zoologiske?

For *Botanikkens* Vedkommende have Forholdene ved de lærde Skoler stillet sig mere ens i en lang

Aarrække end for Zoologiens; men dette kommer af, at man paa de fleste Steder har brugt og bruger Vaupells Bog. Vaupell var som bekjendt ogsaa en praktisk dygtig Lærer, og hans Bog bærer i mange Henseender Præget deraf. Den Skæbne, som hans Bog har havt, er iøvrigt ret mærkelig; den blev nemlig, kort efterat den var udkommen, bedømt af nogle Sagkyndige, som Ministeriet havde spurgt til Raads. Hvorledes denne Dom egenlig har været, kan jeg ikke sige; jeg vil kun meddele, at jeg ved den Tid søgte Ministeriet om at maatte indføre Bogen i min Undervisning; man gav mig Afslag, — men nogen Tid efter fik enhver Skole, som vilde det, Lov til at bruge den!

Det forekommer mig iøvrigt, at Vaupells Bog paa en Mængde Steder indeholder altfor meget Emne, og jeg vil som Exempler herpaa nævne Kjendemerkerne paa Krapfamilien og Syrefamilien, der ikke have stor Betydning*). Det er en Selvfølge, at Bogen og Undervisningen paa enkelte Steder maa gaa ind i Detaillen, og der er Plantefamilier, som Eleven maa kjende nøjagtig; deres Tal er imidlertid ikke stort, og man kan som saadanne nævne Kurvblomsterne, Læbeblomsterne, Maskeblomsterne, Nellikerne o. s. v. I min Lærebog vil man kun finde saadanne Familier nøjagtig gennemgaaende, ved de øvrige er der kun fremhævet det Væsenlige, og jeg troer herved at have gjort et stort Afslag. Paa den anden Side vil min Bog komme til at indeholde adskillige kulturhistoriske Bemærkninger, saasom at Ordet „Kattun“

*) Ved Krapfamilien staaer saaledes: „Bladene ere krandsstillede eller modsatte; Blomsten oversædlig med 4- eller 5-delt Bæger og Krong, 4 eller 5 Støvdragere og en torummet Frugtknude. Frugten er enten et Bær, en Stenfrugt, en Kapsel eller en todelelig Spaltefrugt, hvis Smaafrugter ere Skalfrugter“. — Jeg gad vide, om nogen Lærer virkelig kræver alt dette til Examen?

kommer af Italiensk cotone, Fransk coton, Ordet „Rotting“ af Spanskørspalmens malajiske Navn „Rotang“, Ordet „Sukker“ af Sanskrit „Sakhar“, Ordene „Linned“, „Lin“ og „Linolie“ af Hørplantens latinske Navn „Linum“, Ordet „Kinabark“ af „Grevinden af Cinchona“ og ikke af Landet Kina, at „Bulmeurten“ har faaet sit Navn, fordi Frugten ligner en „Bulme“ eller en Klump, f. Ex. af Vox, som Bønderne smelte i en Kjedel o. s. v.

En egen Skæbne har *Mineralogien* havt hos os. Uagtet Bekjendtgjørelsen af 13de Maj 1850 aldeles bestemt holder paa, at der skal læres Mineralogi i Skolerne, drives denne Side af Naturhistorien vist ikke nogensteds, og i alle Tilfælde bliver den ikke Maalet for Examen. Dette synes at være gaaet aldeles stiltiende af, idet man har følt, at de to andre Dele af Naturhistorien allerede give Eleverne nok at gjøre. Det forekommer mig imidlertid, at man ikke har baaret sig ad paa rette Maade hermed. Det er dog mærkeligt at tænke sig, at Studenterne have lært at kjende flere hundrede Planter og flere hundrede Dyr tillige med hele det Apparat, som hører dertil, hvorimod de ere aldeles ukyndige i Henseende til det tredie Naturrige. Den samme Student, der paa sine Fingre kan optælle, hvormange Tænder der sidder i Kjæberne hos Hund, Kat, Grævling, Maar o. s. v., som kan give os Navnene paa alle Knoklerne i Fugle- og Fiske-skelettet, som kan sige os Støvdragernes og Støvvejenes Tal i en stor Mængde Planter, — denne samme Student er aldeles uvidende, naar han skal til at forklare, hvad det er for en Sten, han finder paa Landevejen, om det er Sandsten, Granit eller Kalksten, og han har ligesaa lidt Begreb om Jordens Dannelselse o. s. v. — Naar man skal lære Mineralogien videnskabeligt, er det visselig en Nødvendighed, at man har Forkundskaber i andre Fag saasom Kemi; men det er ikke nødvendigt for den almindelige Uddannel-

ses Skyld at lære dette Fag videnskabeligt. Jeg har ikke nødig overfor dette Spørgsmaal at henvise til Andet end til Forchhammers Forelæsninger for „Russerne“. Enhver, der har hørt disse Forelæsninger, vil vist mindes, hvormegen Tiltrækning de udøvede paa de Studerende; han forudsatte slet ingen For kundskaber i Kemi, og han gav dog en tydelig Fore stilling om det tredie Naturrige. Desuden gaaer man jo allerede nu i Lærebøgerne, baade de zoologiske og de botaniske, ud fra kemiske Forudsætninger ved at tale f. Ex. om Ilt, Kulsyre, Ammoniak o. s. v. Der kunde altsaa heller ikke være Noget i Vejen for at man i Mineralogien gjør noget Lignende, ja den mine ralogiske Lærebog kunde jo vistnok ogsaa give en ganske kort Fremstilling af de vigtigste Grundemner tilligemed den nødvendige Forklaring om deres For bindelser. Det er min Overtydning, at vi om ikke lang Tid ville faa Mineralogien ind i vor Undervis ning; — men det maa rigtignok ske paa den Maade, at der tillige bliver „slaaet af og slaaet godt af“ baade i Zoologien og Botanikken!

Saameget om Indholdet; jeg vender mig nu til en anden Side ved de naturhistoriske Lærebøger, nemlig **Formen**. Der er, som Alle vide, i de senere Tider talt Meget frem og tilbage om den Form, som en Lærebog bør have, og højst ulige Meninger ere fremkomne herom. Alle maa naturligvis være enige i, at Formen i en Lærebog for Skoler (især i Tider, hvor man kræver Meget, ja overmaade Meget af Ele verne) bør være saaledes, at Bogen saavidt mulig er *let at lære*, og det gjælder altsaa om at komme paa det Rene med, hvilken Form der bedst opfylder dette Krav. For en Del Aar siden vare vore historiske Lærebøger affattede skematisk, ja man har vel havt historiske Lærebøger, der kun vare et Register; men man er allerede for længe siden gaaet bort her-

fra, og Historien gives nu af Alle i en fortællende Form. Bibelhistorien er ligeledes fortællende, ligesom ogsaa Geografien efter mine Bøger. Som allerede antydet, ere flere af vore naturhistoriske Lærebøger affattede i en fortællende Form, og der kan altsaa ikke være det Ringeste i Vejen for at gjøre ligesaa. Det store Gode, som opnaaes ved denne Form er, at Bogen bliver *let at opfatte og altsaa ogsaa let at tilegne sig og at lære*. Man skulde nu rigtignok tro, at enhver Lærer, der bruger Vaupells Botanik og Lützens Zoologi Nr. 2, allerede for længe siden maa være komne paa det Rene hermed; men jeg er desuagtet beredt paa, at En og Anden, som har fordømt Føddersens Zoologi, fordi den er „fortællende“, ogsaa vil fordømme min Botanik af samme Grund. Det er imidlertid mit Haab, at en saadan Dom ikke vil finde Tilslutning, og at Vedkommende dermed kun naaer Et, nemlig at fritage sig selv for at blive afæsket Erklæring i Fremtiden.

I den Strid, som førtes om mine Geografier, har man bl. A. sagt, at de paa mange Steder meddele Noget, som *tilkommer Læreren og ikke Lærebogen*. Jeg har herom erklæret, at Forholdet ikke er saaledes, og da min Botanik selvfølgelig vil gaa ud fra de samme Grundsætninger som mine Geografier, maa jeg meddele et Par Ord herom. Alle ere vel enige i, at den Undervisning, som vil kaldes god, maa være tiltrækkende for Eleverne; thi det gaaer i Skolen som i Livet, det er *Lysten, som skal drive Værket*. Uenigheden begynder derimod, naar man taler om Lærebogen, og der paastaaes jo endog, at denne **skal** være kjedelig. For mig stiller Sagen sig ikke saaledes, og jeg kan ikke fatte Andet end at det Bedste maa være, naar der er en saa fuldkommen Overensstemmelse som mulig imellem Bog og Lærer. Lærebogen bør efter min og vistnok mange Fleres Mening saavidt mulig give en Afspjeling af den mundlige Undervisning, saa at Eleven

under sin Forberedelse i Hjemmet har Lærerens Fremstilling og Udvikling for Øje. Jeg troer ikke, at man vil nægte dette! — For at naa dette Maal bør Bogen dog ikke alene være fortællende, men ogsaa paa ethvert Punkt, hvor det lader sig gjøre, *tiltrækkende* og *livlig affattet*, og dette kan opnaaes bl. A. ved at moddele en Del *Smaating*, vel at mærke *oplysende Smaating*, som ved dette Tillægsord blive til store Ting. Det vil nu maaske træffe, at en Lærer kan generes ved en eller anden af disse Smaating, muligvis fordi han ikke fatter Pointen i den eller ikke finder den karakteristisk nok; men en hel Del af dem ville dog vistnok, naar de ere vel valgte, støtte enhver Undervisning. Og desuden har Læreren jo Frihed til at slette ud eller at føje til; det er naturligvis umuligt for en Lærebogsforfatter at gjøre enhver Lærer tilpas paa ethvert Punkt. For Resten maa saadanne Smaating ikke tværes vidt ud, og tidt kunne de gives ved at sætte et eneste Ord i Parenthes og med Anførselstegn*). Mange af disse Smaating høre iøvrigt ind under en Kategori, som man har kaldt *Fraser*, et Udtryk, der er vildledende, fordi det betyder baade tom Talemaade og billedlig Betegnelse. Man har jo vistnok med Hensyn til mine Geografier fremført den Mening, at disse „Fraser“ hos mig skulde være tomme Talemaader; men jeg troer at have godtgjort det Urigtige heri. Disse „Fraser“, som jeg har foreslaaet at kalde *Slagord*, give i kort Form en Antydning, som Læreren, fordi de staa i Lærebogen, nødvendigvis maa udfylde, da Eleverne selvfølgelig spørge derom, og de ere altsaa et godt Vidnesbyrd for, at Læreren skal have No-

*) Som Exempler vil jeg fra mine Geografier nævne ved Slagselse („Hellig Anders“), ved Potsdams Sanssouci („Sorgenfri“), ved Vatikanets Bibliothek („Pavebreve“) o. s. v. Mangengang giver en saadan Antydning en hel perspektivisk Udsigt, som Læreren selvfølgelig skal udmale.

get at forklare, naar han underviser efter Lærebøger, der ere affattede efter de samme Grundsætninger som mine Geografier. Af Vigtighed overfor dette Spørgsmaal er det ogsaa, at de have været brugte længe før mig, saaledes i C. V. Rimestads Geografier, og de mange Lærere, der have brugt denne Forfatters Bøger, have aldrig klaget derover; spørg kun ad! Først dengang jeg indførte dem i mine Geografier, fremkom Protesten imod dem, og, morsomt nok, ogsaa fra C. V. Rimestad! — Det er let fatteligt, at man i min Botanik paa forskjellige Steder vil finde Slagord af samme Slags som i mine Geografier, og det er ligesaa fatteligt, at jeg, hvor det kan lade sig gjøre, søger *at fremhæve og at hævde Betydningen* af dem. De udgjøre nemlig *en væsentlig Side af det Syn, jeg har paa Fremstillingen*. Der er imidlertid Noget, som staaer i flere af vore Naturhistorier, og som uan ikke vil finde i min Botanik, jeg mener *de vidtloftige Beskrivelser* af de enkelte Dyr eller Planter. Saavidt jeg kan skjønne, bør en stor Del af Beskrivelsen meddeles mundlig og ikke skriftlig. Man give sig f. Ex. til at beskrive den Lampe, som staaer foran En; mundlig vil man finde det meget let, hvorimod man vil finde det meget vanskeligt, naar det skal gjøres skriftlig. At læse og at lære en saadan Beskrivelse er tillige, som man ved, tidt meget trættende og kedsommeligt, ikke at tale om, at mangan Elev fristes til at lære den udenad paa Ramse.

Enhver Lærer, der kjender Lützens Zoologi Nr. 2, vil vide, at han har brugt en Form for sine Beskrivelser, der vistnok maa kaldes uheldig i en Lærebog for Skoler; han beskriver nemlig med Tillægsord, det ene efter det andet, uden at bringe dem i Sætningsforbindelse. En anonym Forfatter udgav ifjor en Kritik over Lützens Zoologi Nr. 2; ved Siden af flere urigtige, smaalige og selv drillende Anker fremførte han

med Styrke det Uheldige ved disse Beskrivelser. For at kunne dømme herom er det lykkeligvis slet ikke nødvendigt at have naturhistoriske Kundskaber. De Krybdyr, der kaldes Gekkoer, beskrives f. Ex. saaledes hos Lütken: „*Gekkoerne* ere plumpe, lavbenede, natlige, lysskye, graalige eller brunlige, ofte hæsige Øgler med grynet eller vortet Hud og et fast, uigjennemsigtigt, udcølt Øjelaag“ o. s. v.*) Jeg troer ikke, at der er Mange, som synes om denne Maade at beskrive paa i en Skolebog, og, vel at mærke, her er Talen ikke om Noget, som kun findes paa et enkelt Sted; det gaaer igjen rundt omkring i hans Bog. — Jeg mener nu altsaa, at man paa de færreste Steder skal have Beskrivelsen aftrykt i Lærebogen, og jeg holder paa, at Bogen kun skal fremhæve „det Karakteristiske“ og ingenlunde, saaledes som det ogsaa staaer i Bekjendtgjørelsen af 1850, skal give „detaillerede Beskrivelser“. Iøvrigt fatter man jo nok, at Læreren ved Undervisningen efter min Botanik faaer en hel Del at gjøre, selv om ogsaa Fremstillingen i andre Punkter end netop Beskrivelsen er bredere affattet end i de fleste Bøger.

Der er ellers en Faldgrube, hvori man let kan komme, naar man vil affatte en Lærebog saaledes, at den fremtræder som en livlig Fortælling. Det er tilvisse ikke vanskeligt at skrive paa saadan Maade, at en Bog bliver til at læse, hvorimod Vanskeligheden fremkommer, naar man skal skrive en Bog, der paa

*) Af alt dette kræver jeg ikke en Smule af mine Elever, hvorimod jeg fremhæver, at Gekkoerne under Tærne have Hudblade, ved hvis Hjælp de kunne løbe opad Vægge og henunder Loftet (hvilket L. meddeler bagefter det Foregaaende), og at de ere de eneste Skælfrøben med Stemme (hvilket L. ikke har i Nr. 2). Dersom disse Dyr ikke havde de af mig udhævede Mærker, vilde de selvfølgelig kun være af Interesse for den rene Systematiker og altsaa slet ikke finde Plads i Undervisningen. Hvorfor skal man da medtage al denne Detail?

en Gang skal være til *at læse* (fortællende) *og til at lære*. Det gjælder her om ikke at forfalde til Bredhed og paa den anden Side ikke at være altfor kortfattet. For at naa dette Maal maa der bruges en Del litterær Kunst, og der maa files og files. Trods alt Arbejde vil der dog selvfølgelig være Punkter, hvori Forfatteren ikke er heldig nok og som lettelig opdages af Andre. I Vaupells Botanik findes mange Sider, der, saavidt jeg kan se, ere altfor brede, i Lützens Zoologi ere derimod en Mængde Steder altfor kortfattede. Det vil nu vise sig, om jeg *i det Hele* har været saa heldig at undgaa disse to Skær. I et enkelt Punkt, *Definitionerne* nemlig, er det af særlig Betydning, om en Lærebogsforfatter har truffet det Rette, og jeg troer derfor, at det vil kunne interessere de naturhistoriske Lærere at gjenmælse den medfølgende Indledning. Jeg har det Haab, at man *i det Hele* vil finde mine Definitioner klare og bestemte, kortfattede og dog fattelige. — *Klarhed og Overskuelighed* saavel som *god Orden* ere Egenskaber, der ifølge min Mening først og fremmest bør kræves af en Lærebog.

Naar man dømmer min Bog, beder jeg dog om, at man **ikke vil glemme** at sammenligne den med andre Arbejder af samme Slags; — man har jo før seet, at Dommere have glemt en saadan Jævnførelse!

*

*

*

Inden jeg gaaer over til Brudstykkerne af min Botanik, tillader jeg mig kortelig at meddele et Par Ord om den Plan, som jeg agter at følge i Bogen. Man vil vide, at Vaupell i sin Lærebog har valgt først at give det Almindelige og dernæst det Specielle (de enkelte Planter). Det forekommer mig, at denne Fremgangsmaade har sine Misligheder i didaktisk Henseende; det ligger nemlig ikke for Ungdommen strax

at syse med de almindelige Resultater, men snarere at undersøge de enkelte Planter og at faa Navnene paa dem at vide. Det vil ogsaa være bekjendt, at mange Lærere bruge Vaupells Botanik saaledes, at de under den første Læsning af det Almindelige kun medtage Definitionerne paa Plantens forskjellige Dele og Hovedformerne deraf (altsaa omtrent det Samme, som man finder i min „Indledning“), og at de dernæst gaa over til det Specielle. Først ved den anden Læsning gennemgaaes det Almindelige. Ifølge min Opfattelse er man bedst tjent med i Bogen at have først en kort terminologisk Indledning, i hvilken man giver Eleverne en Nøgle eller et Alfabet til at beskrive Planterne efter, dernæst det Specielle og tilsidst det Almindelige; — altsaa den samme Plan, som findes i Petits Botanik. Igennem Indledningen, som jeg tænker mig lært første Gang i 3die el. 4de Klasse (Alderen: 13-14 Aar), vil man allerede kunne give Eleverne en hel Del Botanik, og naar jeg ikke har gjort denne Afdeling vidtløftigere ved at omtale f. Ex. Korskronen, Nellikerkronen o. s. v., er det, fordi jeg frygter for strax at trætte Eleverne med altfor mange Enkeltheder. De givne Exempler i Indledningen ere ellers saadanne, som enhver Lærer med Lethed kan skaffe sig, eller ogsaa ville de blive tilstrækkelig oplyste ved Billeder i Bogen. — Hvorledes jeg tænker mig det Specielle, vil man se af de tre medfølgende Brudstykker. Stykket „de danske Skove“ kommer, efter at Ragle- og Naaletræerne ere gennemgaaede; „Palmerne“ ere Planter, hvis rene botaniske Kjendemerker have meget ringe Betydning for Eleverne, hvori- mod de i andre Retninger ere særdeles vigtige, og disse andre Retninger ere derfor stærkt fremhævede hos mig; „Gøgeurterne“ maa derimod nøjere kjendes fra den rene Botaniks Side, og man vil derfor ogsaa se, at jeg i Bogen gennemgaaer Blomsten og dens

forskjellige Dele. At jeg iøvrigt ved det Almindelige lader mig nøje med meget Mindre end Vaupell giver i sin Lærebog, vil man fatte, naar man har gennemlæst det Foregaaende. Som et Tillæg følger i Bogen en Liste over en Del almindelig kjendte Planter, opstillede efter det linnéiske System, og med Kjendemerker, der ere lette at gribe. Meningen med denne Liste er ingenlunde at gjøre Rostrups fortjenstlige Arbejde overflødig, kun i den kortest mulige Form at give en Udsigt over *de vigtigste Planter*.

Som man vil se, holder jeg meget paa *Brugen af det linnéiske System*. Jeg har hørt, at der er Lærere, som lade Eleverne læse Botanik et helt Aar uden at de komme ind i dette System, og jeg mener ikke, at dette er hensigtssvarende. Uagtet dette System ikke er det rette, har det paa Grund af sin Nemhed saa store Fordele i didaktisk Henseende, at det, som mig synes, bør spille en fremragende Rolle i Undervisningen. At lære Eleverne dette System baade theoretisk og praktisk er for de fleste Planters Vedkommende, som man ved, overmaade let, og det er vistnok rigtigt, hvad en af vore dygtigste Botanikere siger: „Naar de unge Mennesker til den Examen, som jeg holder med dem, kjende de linnéiske Klasser, faa de Intet derfor; kjende de dem ikke, falde de igjennem.“ I den specielle Del af min Botanik vil man se, at jeg giver det naturlige System, dog saaledes at jeg stadig med det Samme nævner den linnéiske Klasse. Dette synes mig ret praktisk, ikke at tale om, at man alene ved at nævne den linnéiske Klasse sparer en hel Mængde Beskrivelse og giver et Mærke, der *let falder i Øjnene og ikke let glemmes*.

Det er bekjendt nok, at Eleverne have stor Glæde af *selv at samle Planter*. Jeg plejer altid, naar de første botaniske Timer ere hengaaede, at paalægge hver Elev at medbringe til Skolen først i nogle Timer 5, saa 10, saa 15 Arter o. s. v., og naar det hele Kur-

sus nærmer sig sin Afslutning f. Ex. 40 Arter. Paa denne Maade tvinges Eleverne til Selvvirksomhed, ikke at glemme den store Glæde, som de føle ved at finde, betragte og, saavidt mulig, bestemme Arterne, inden de bringe dem med. Denne Fremgangsmaade er efter min Opfattelse langt at foretrække for den, tidt brugte, nemlig at Læreren bringer Planterne med i Timerne. Ogsaa i kjøbenhavnske Skoler, hvor Botanikken maa være særlig uheldig stillet, kan man godt bruge den af mig nævnte Fremgangsmaade; thi mange Elever ligge jo paa Landet om Sommeren eller bo ved Volden og i Byens Udkanter, hvor det ikke vil være vanskeligt for dem at faa fat i en Del Planter. — Saavidt jeg har hørt, læser man i adskillige kjøbenhavnske Skoler Botanik i maaske et helt Aar uden at Eleverne faa Planterne at se; — det er naturligvis en aldeles forkastelig Fremgangsmaade og af samme Slags, som om man kun vilde læse Grammatik og ikke Bøger i et Sprog. Jeg er for Resten overtydet om, at de fleste Lærere ville give mig Ret, naar jeg paastaaer at meget, meget faa Elever nogensinde i deres Liv komme til at se eller lægge Mærke til f. Ex. Bærret hos Kristtorn, eller at undersøge Blomsten af Vinranken (om de ogsaa se den i Drivhuset!); jeg har aldrig kunnet vise mine Elever en Orangeblomst, ja det er knap nok, at jeg her i Jylland kan lade dem analysere en Lyngblomst. Og selv om man er saa heldig i Skolen engang at kunne vise dem Saadant, saa ville de ikke alle mindes at have seet det. Man gjør sig Illusioner, naar man troer, at det, som kun er forevist en eneste Gang, ogsaa dermed er slaaet fast i Hukommelsen hos en Skoles Elever. De Kjendemerker, som Læreren ikke er istand til gjentagne Gange at vise, maa helst udelades af Bogen; — de fylde kun Hukommelsen med en værdiløs Ballast, som snarest mulig kastes overbord.

Indledning.

1.

En **fuldstændig Blomsterplante** dannes af følgende Dele:

1. *Roden*. 2. *Stænglen* med dens Grene (Knopper). 3. *Bladene*, hvoraf der er 3 Slags, nemlig Kimblade, Stængelblade og Dækblade. 4. *Blomsten*, der bestaaer af Frugtbunden, Bægeret, Kronen, Støvdragerne og Støvvejen.

Af disse Dele tjene Roden, Stænglen og Bladene til Ernæringen, og Blomsten til Forplantningen. Ved Afbloomstringen udvikles en Del af Støvvejen til *Frugt*, og i denne ligger *Frøet*, hvis *Kim* er Spiren til en ny Plante.

2.

Roden voxer nedad fra Lyset og bærer hverken Knopper eller Blade. Den fæster Planten i Jorden og indsuger Næringssaften igjennem smaa Haar, *Rodhaar*. Man skjelner imellem 2 Hovedformer af Roden, nemlig Pæleroden og Trævleroden. — *Pæleroden* er den nedad gaaende Fortsættelse af Stænglen og har en fælles Rodstamme, hvorfra der udgaaer større eller mindre Grene (Ex.: Gulerod). — *Trævleroden* har derimod ikke nogen fælles Rodstamme, men bestaaer alene af Smaarødder, de saakaldte *Birødder* (Græs).

Da Pæleroden gaaer dybt ned i Jorden, og Trævleroden mere breder sig ud nærved Overfladen, er det tidt af praktisk Vigtighed, om en Plante har den ene eller den anden af disse Slags Rødder. En Plante med Pælerod maa saaledes vandes nærved, en Plante med Trævle-

rod længer fra Stænglen; det er lettere at omplante et stort Træ med Trævlerod end et med Pælerod.

3.

Stænglen voxer opad imod Lyset og bærer Knopper og Blade. I mange Tilfælde er den underjordisk og seer derfor ud som en Rod; men den bærer Knopper („Øjne“) og kan derfor ikke være nogen Rod. En saadan underjordisk Stængel kaldes *Mellemstok* (Iris). — Ved den overjordiske Stængel maa man skjelne mellem *den urteagtige*, der er blød og henvisnende, og *den træagtige* eller Stammen, der er haard og vedvarende.

De Stykker af Stænglen, som sidde imellem Bladene, kaldes *Stængelstykker*, og kunne være længere eller kortere. Naar de ere saa korte, at de skjules imellem de tæt sammenstillede Blade, kaldes de *ikke udviklede* (Tusindfryd, Løvetand).

Stænglen voxer frem af *Knoppen*, som dannes af ikke udviklede Stængelstykker og af tæt sammenstillede Blade. Hos mange Planter er Knoppen nøgen, hos andre derimod dækket af de saakaldte *Knopskæl*, som værne den imod Omverdenen. Om Foråret sees disse Knopskæl især tydelig hos mange Planter, saasom Hestekastanien, hvor de ere meget klæbrige, og Bøgen, hvor de ere lysebrune (i en nys udsprungen Bøgeskov ligge de i Mængde paa Jorden). — Knoppen er enten *sidestillet* eller *endestillet*. Naar den er sidestillet, sidder den i Hjørnet af Stænglen og et Blad, og dette Blad kaldes *Støttebladet*.

4.

Bladet tjener til Aandedrætsredskab for Planten og maa derfor ret kunne paavirkes af Luften; det danner ogsaa gjerne en forholdsvis stor Flade. Det sammensættes af *Overhuden*, *Bladkødet* og *Ribberne*, hvilke

sidste danne ligesom dets Skelet, og hvoraf dets Form omtrent afhænger. I et fuldstændigt Blad maa man skjelne imellem 3 Dele, nemlig *Bladskeden*, *Bladstilken* og *Bladpladen*. Mange Planter mangle dog den ene eller den anden af disse Dele eller have dem udviklede paa ulige Maade.

Bladskeden er den nederste, udvidede Del af Bladet. I nogle Tilfælde danner den kun en Opsvulmning ved Bladets Rod (Lind). I andre Tilfælde er den mere selvstændig og danner fri, bladagtige Lege-mer, de saakaldte *Axelblade*, saaledes hos Stifmodersblomsten, ja hos Ærteplanten ere disse Axelblade endog større end Smaabladene i det Blad, hvortil de høre. Hos den uægte Akasie ere Axelbladene omdannede til Torne.

Bladstilken er gjerne smal og trind; mangler den, kaldes Bladet *siddende* (Valmue, Tidslerne).

Bladpladens Ribber ere meget ulige ordnede, og man deler derefter Bladene i 6 Slags, nemlig de lige-ribbede, de bueribbede, de fjerribbede, de haandribbede, de stjerneribbede og de grundribbede. — Det *ligeribbede* Blad har ugreneede Ribber, der gaa nogenlunde jævnsides (Græs). — Det *bueribbede* Blad ligner det lige-ribbede, men Ribberne gaa i Buer (Liliekonval). — Det *fjerribbede* Blad har en Hovedribbe, som gaaer midt op igjennem Bladet, og hvorfra mindre Ribber gaa til Siderne (Siren). — Det *haandribbede* Blad har flere, omtrent ensstore Hovedribber, der udgaa fra samme Punkt, og hvis Stilling minder om Fingrenes i Haanden (Ribs). — Det *stjerneribbede* Blad har ikke Bladstilken fæstet til Randen, men til Midten af Bladpladen, og Ribberne udgaa tillige til alle Sider (Indiansk Karse). — Det *grundribbede* Blad ligner det bueribbede, men Ribberne ere greneede (Vejbred).

Randen af Bladpladen viser ogsaa store Uligheder, idet Bladkødet enten udfylder hele Rummet eller og-

saa efterlader aabne Rum imellem Ribberne. — *Helrandet* kaldes Bladet, naar Randen slet ikke har Indskæringer (Siren), og *takket*, naar den har smaa Indskæringer (rundtakket, savtakket, tandet). Et Blad med dybere Indskæringer kaldes *lappet*, naar Indskæringerne ere brede og budte, *fliget*, naar Indskæringerne ere smalle og spidse, og *sniddelt*, naar Indskæringerne næsten gaa ind til Hovedribben, — endelig *sammensat*. Et sammensat Blad seer ud som en Samling af flere Blade, men at disse, de saakaldte *Smaablade*, alene ere Dele af et eneste Blad, fremgaaer deraf, at hele det sammensatte Blad kun udvikles af en Knop og at det kun har en Bladskede. De sammensatte Blade ere 3 Slags, nemlig de fannede, de fingrede eller koblede og de hjuldannede. — Det *fannede* Blad er fjerribbet. Snart er det *ligefinnet*, idet det ender med et Bladpar (Akasio), snart *uligefinnet*, idet det ender med et uparret Endeblad (Rose). — Det *fingrede* eller *koblede* Blad er haandribbet. Efter Smaabladenes Tal kaldes det trekoblet—firkoblet (Kløver), fem—syvkoblet (Hestekastanie). — Det *hjuldannede* Blad er stjerne-ribbet (Lupin). I mange Tilfælde gjentager Sammensætningen sig, og Bladet kaldes da *dobbeltfinnet* (Akasio), *dobbeltfingret* o. s. v., ligesom Bladene ogsaa kunne være *finnetlappede*, *finnetfligede* o. s. v.

Stillingen af Bladene viser ogsaa mange Uligheder, og de deles i denne Hensende i 3 Slags, nemlig de modsatte, de kranstillode og de spredte. — De *modsatte* Blade sidde parvis over hinanden opad Stænglen (Siren). — De *kranstillode* Blade sidde 3 eller flere i samme Højde over hinanden (Skovmærke). — De *spredte* Blade sidde alle i ulige Højde. Det viser sig imidlertid, at *alle Blade* egenlig ere stillede i Kran, kun paa ulige Maade. De modsatte Blade ere saaledes stillede i Kran, skjønt de kun ere 2; Kransens Blade bestaa tillige her tidt af 4, idet det ovenfor siddende Bladpar passer ind i

Mellemrummene paa det nedenfor siddende, hvad der stemmer med; at ved de kransstillede Blade har den ovenfor siddende Krans ikke Plads lige ovenfor, men i Rummene imellem den nedenfor siddende. Ogsaa de spredte Blade kunne føres tilbage til en bestemt, kransstillet Ordning, idet de danne *en spiraldrejet Krans*. Hos Lindetræet f. Ex. staaer det 3die Blad ligeover det 1ste, det 4de Blad ligeover det 2det o. s. fr.; hos Hægebærtræet bestaaer hver Krans af 5 Blade. Bladenes Stilling er ellers meget vigtig, fordi der i Bladhjørnerne fremkommer Knopper, og Grenenes Stilling altsaa svarer til Bladenes.

Bladene paa *den samme Plante* ere ingenlunde altid ens, idet de have ulige Form i de ulige Aldre. Først fremkommer *Kimbladet* eller *Kimbladene*, der allerede ere uddannede i Frøet. De værne om den unge Plante og give den Næring; de ere derfor gjerne tykke og indeholde meget Næringsemne. Senere fremkomme *Stængelbladene*, der sidde opad Stænglen, og hvoraf de nederste ere de største. Ikke langt fra Blomsten fremkomme endelig *Dækbladene*. De have tidt et saadant Udseende, at de menes at være Dele af Blomsten; hos Kurvblomsterne tages de saaledes tidt for Bægeret; hos Kalla seer det prægtige hvide Dækblad ud som et Kronblad.

5.

Blomsten er gjerne den pragtfuldeste Del af Planten. Den er egenlig en omdannet Knop eller Gren, paa hvilken Frugtbunden svarer til Stænglen, og de øvrige Blomsterdele svare til kransstillede Blade. Det Stængelstykke, som sidder lige ved Blomsten, kaldes *Blomsterstilken*; er dette ikke udviklet, kaldes Blomsten *siddende* (Vejbred, Pil).

Frugtbunden er Enden af Blomsterstilken, hvorpaa de øvrige Blomsterdele ere fæstede. I Reglen

ere de Stængelstykker, hvoraf den sammensættes, ikke udviklede, saa at den kun danner en lille Knude. Hos flere Ranunkler f. Ex. er den dog mere langstrakt og kegleformet; hos nogle Nelliker er den nederste Del saa udviklet, at der endog er et langt Stykke imellem Bægeret og Kronen.

Bægeret er den yderste Krans af Blomstens Blade; i Reglen er det grønt, men det kan ogsaa være „farvet“ (Fuchsia, Indiansk Karse). Bladene i Bægeret ere snart fri (*fribladet Bæger*), snart sammenvoxne (*sambladet Bæger*). *Regelret* kaldes Bægeret, naar alle Bladene ere ens udviklede; ellers kaldes det *uregelret* (Bælgplanterne).

Kronen er den næste Krans i Blomsten; den er i Reglen farvet og indeholder Lugteemner. En grøn Krone har f. Ex. Ribs og Nælde; en sort Krone findes ikke hos nogen Plante. Ligesom Bægerbladene ere Kronbladene snart fri og snart sammenvoxne (*fribladet Krone* og *sambladet* eller *hel Krone*). I den fribladede Krone kaldes Kronbladets nederste Del *Neglen* og dets øverste Del *Pladen*; Nellikerne og Levkøjen have lange Negle. I den hele Krone ere Neglene voxede sammen til et *Rør* og Pladerne til en *Krave* (Kodriver). I mange Tilfælde er Kronen *uregelret*, og som Exempler herpaa nævnes her *Ærtekronen* og *Læbekronen*. — En *Ærtekrone* er fribladet og bestaaer egenlig af 5 Blade, hvoraf det største kaldes *Fanen*; overfor Fanen sidder *Baaden*, der er dannet af to sammenvoxne Kronblade og indeholder Støvdragerne og Støvvejen; paa begge Sider af Baaden sidde *Vingerne*. Alle de danske Bælgplanter have *Ærtekrone*. — En *Læbekrone* er vel hel, men dens Krone er delt i 2 *Læber*; Overlæben bestaaer af 2 og Underlæben af 3 Kronblade, som næsten ere forenede til Spidsen. Læbekrone findes hos Læbeblomsterne og mange af Masketblomsterne.

Støvdragerne ere den tredje Krans i Blomsten og svare til Hannerne i Dyreriget; ogsaa Støvdragerne ere Blade, men stærkt omdannede. En Støvdrager bestaaer af 3 Dele, nemlig Støvtraaden, Støvknappen og Støvet. — *Støvtraaden* svarer til Bladstilken og er ligesom denne gjerne smal og trind; hos Aakanderne f. Ex. er den bred og flad. — *Støvknappen* sidder paa Enden af Støvtraaden og svarer til Bladpladen. Den bestaaer af 2 Hoveddele, *Støvsækkene*, hvori Støvet ligger, og som ere forbundne med *Knapbaandet*. — *Støvet* er et fint og gjerne gult Pulver, som ved „Bestøvningen“ falder over paa Støvvejen og omdanner Plantens Æg til Frø. Det føres med Lethed afsted af Vinden, hvad man f. Ex. kan se, naar Rugen „dræer“. For bedre at opfange Støvet, ere Støvdragerne gjerne længere end Støvvejene i de oprette, medens det Omvendte er Tilfældet i de hængende Blomster (Fuchsia).

Støvvejene ere den inderste Krans i Blomsten og svare til Hunnerne i Dyreriget; ogsaa Støvvejene ere Blade, men stærkt omdannede. En Støvvej bestaaer af 3 Dele, nemlig Frugtknuden, Griflet og Arret. — *Frugtknuden* sidder nederst og svarer til Bladskeden; den indeholder Ægene og bliver efter Bestøvningen til *Frukt*. — *Griflet* er gjerne en lang og trind Stilk og svarer til Bladstilken; dets Indre er hult og kaldes *Griffelkanalen*. — *Arret* sidder øverst og svarer til Bladpladen. Det er gjerne dækket af Haar eller af Kjertler, som indeholde en klæbrig Vædske for at opfange Støvet. Naar Griflet mangler, kaldes Arret *siddende* (Valmue).

Der er gjerne en vis Overensstemmelse i *Tallet* paa Blomstens Dele, og man kan derfor hos en stor Mængde Planter slutte sig til Tallet i de andre Dele, naar man kjender det i en af dem; 5, 4 og 3 eller et Mangefold deraf ere de vigtigste Tal, og de tjene tillige som en Hovedinddelingsgrund (5 hos Storkenæb, 4 hos Fuchsia, 3 hos Tulipan).

Hos mange dyrkede Planter er der Tilbøjelighed til, at Støvdragerne og Støvvejene omdannes til Kronblade; ved en saadan Omdannelse fremkommer *en dobbelt Blomst*. Blomster kunne dog ogsaa blive „dobbelte“ paa anden Maade; en dobbelt Fuchsia fremkommer saaledes ved, at Kronbladene dele sig i flere Dele; en dobbelt Georgine derimod ved, at alle Kronerne blive tungedannede.

De forskjellige Dele af Blomsten ere tidt *vædede sammen* paa en eller anden Maade. Ere alle Delene fri, og sidde tillige Bægeret, Kronen og Støvdragerne nederst, hvorimod Frugtknuden øverst, fremkommer *en undersædig Blomst og en oversædig Frugt* (Ranunkel, Nellike). Vøxe Kronen og Støvdragerne sammen med den nederste Del af Bægeret, hvorimod Frugtknuden forbliver fri, fremkommer *en omkringsædig Blomst* (Kirsebær, Rose). Vøxer den nederste Del af Bægeret, Kronen og Støvdragerne sammen med Frugtknuden, saa det seer ud, som om disse Dele sidde paa Frugtknuden, fremkommer *en oversædig Blomst og en undersædig Frugt* (Hvidtjorn, Æble).

I daglig Tale regner man Kronen for *det Væsentlige* i en Blomst; men det er ikke saaledes. Støvdragerne og Støvvejene, der tjene til Forplantningen, ere de væsentlige Dele, hvorimod Bægeret og Kronen kun værne om Forplantningsredskaberne. I Botanikken kaldes Bægeret og Kronen tilsammen derfor ogsaa *Blomsterdækkerne*.

Alle de nævnte Dele findes dog ikke i enhver Blomst, og mange Blomster ere derfor *ufuldstændige*. Naar Bægeret eller Kronen mangler, eller naar de begge ligne hinanden aldeles, siges Blomsten at have *et enkelt Blomsterdække* (Skovanemone, Tulipan). Naar begge Blomsterdækker mangle, kaldes Blomsten *nogen* (Ask). Naar Støvdragerne eller Støvvejene mangle, kaldes Blomsten *enkjønned* (i Modsætning til den *to-*

kjønnede) og da enten *Hanblomst* eller *Hunblomst*. Naar baade Støvdragerne og Støvvejene mangle, kaldes Blomsten *gold* (mange dobbelte Blomster, Sneboldt, de yderste Kroner i Kornblomsten). I mange Tilfælde sidde Støvdragere og Støvveje vel paa samme Plante, men i forskellige Blomster, og en saadan Plante kaldes *Enboplante* (Agurk, Hassel, Naaletræer). I andre Tilfælde sidde Støvdragere og Støvveje paa forskellige Planter, og saadanne Planter kaldes *Tveboplanter* (Pil, Poppel).

6.

En **Blomsterstand** er en Samling af Blomster, som udgaa fra en fælles Stængeldel. Da Blomsterne ikke ere Andet end omdannede Knopper, kunne de være *endestillede* eller *sidestillede*, eftersom de sidde paa den fælles Stængel, der kaldes *Hovedaxen*, eller paa *Biaxerne*. Hos de fleste Planter springe de nederste eller yderste Blomster i Blomsterstanden først ud, og en saadan Blomsterstand kaldes *midtpunktsøgende*; da den alene har sidestillede Blomster, idet Endebloomsten ikke udvikles, kaldes den ogsaa *ubegrændset*. Hos et færre Tal springe de øverste eller inderste Blomster først ud, og en saadan Blomsterstand kaldes *midtpunktflyende*; den har ikke alene sidestillede, men ogsaa en endestillet Blomst, som afslutter Udviklingen, og den kaldes derfor ogsaa *begrændset*.

Til de ubegrændsede Blomsterstande høre 5 Former, nemlig Axet, Klasen, Halvskærmen, Skærmen og Blomsterkurven; heraf ere de tre første *forlængede* og de to sidste *forkortede*. — *Axet* har siddende Blomster (Vejbred). — *Klasen* har stilkede Blomster med omtrent ligelange Stilke (Ribs, Hægébær). — *Halvskærmen* har stilkede Blomster, men saaledes, at de udgaa fra ulige Steder paa Blomsterstilken og dog naa

til samme Højde (Løn, Kirsebær). — *Skærmen* har stilkede Blomster, som udgaa fra et Punkt og naa til samme Højde (Skærmplanterne, Løgarterne). — *Blomsterkurven* har en skive- eller kegleformet Frugt-bund, der kaldes *Blomsterlejet*, og hvorpaa der er en Mængde siddende Blomster (Kurvblomsterne). I daglig Tale betragter man vel en Blomsterkurv som en eneste Blomst; men det er en Samling af Blomster. Udenpaa Kurven sidde Dækbladene, der her kaldes *Kurvdækket* og tit tages for Bægeret. I Kurven bestaaer i Reglen hver enkelt Blomst af et blivende *Bæger*, der seer ud som Haar eller Fjer og kaldes *Fnug*; dernæst kommer *Kronen*, som er farvet, hel og enten rør- eller tungedannet; i Midten komme endelig 5 *Støvdragere*, der ere sammenvoxne i Støvknappene, og 1 *Støvvej* med 2 Ar.

Den vigtigste begrændsede Blomsterstand er *Kvasten* (Hyld, Nellike).

Hos mange Planter findes *sammensatte Blomsterstande* o: fra Hovedaxen udgaa ikke enkelte Blomster, men derimod Blomsterstande, og man har saaledes et *sammensat Ax* (mange Græsarter), en *sammensat Skærm* (de fleste Skærmplanter), en *sammensat Halvskærm* (Røllike, Regufan o. s. v.)

7.

Frugten er den efter Afblomstringen udvoxne Frugtknude (i daglig Tale forstaaer man ved Udtrykket Frugt kun de bløde og spiselige Frugter). Man maa i Frugten skjelne mellem 2 Hoveddele, nemlig *Frøhuset* og *Frøet*; Frøhuset bestaaer af 3 Lag, nemlig *Ydrelaget*, *Mellemlaget* og *Indrelaget*.

Mange Frugter bestaa imidlertid ikke alene af Frugtknuden, men ogsaa af *andre Dele* af Blomsten. Hos Rosen og Æbletræet er Bægeret blivende og udgjør en Del af Frøhuset; hos Korsblomsterne findes blivende Griffel

og Ar. I nogle Frugter blive andre Dele end Frugtknuden kødede, saa at de se ud som Frugt; derved fremkomme *falske Frugter*, saasom Æblefrugten, Hybenfrugten og Jordbærret. — *Æblets* egenlige Frugt er Kjærnehuset, hvorimod den spiselige Del er det kødede Underbæger; *Hybenfrugten* har et kødet Underbæger, hvori der ligger haarede Smaanødder; *Jordbærret* udmærker sig ved, at den kødede Frugtbund er hævet i Vejret og at de ægte Frugter sidde udenpaa den.

Uagtet Frøet er det Væsenlige og Frøhuset det Uvæsenlige, deler man Frugtformerne efter Frøhuset, og man opstiller dem derefter i 2 Hovedslags, nemlig Enkeltfrugterne og Flerfoldfrugterne. — En *Enkeltfrugt* bestaaer af et eller flere Frugtblade, der ere fuldstændig sammenvoxne (Ærteplantens Frugt er en-, Tulipanens trebladet). — En *Flerfoldfrugt* bestaaer derimod af flere Frugtblade, der hver danne en *Smaafrugt* (Ranunkel, Akeleje, Bonderose). — Overgangen mellem disse to Slags Frugter dannes af *Spaltefrugten*, hvis Frugtblade først ere ufuldstændig sammenvoxne og senere blive aldeles fri; hos Skærmpplanterne bestaaer den af 2 Dele og kaldes *Hængefrugt*, hos Læbeblomsterne og de Rubladede af 4 Dele, der kaldes *Smaanødder*.

Enkeltfrugterne saavel som Smaafrugterne i Flerfoldfrugten deles i 3 Hovedslags, nemlig Kapselfrugterne, Nødfrugterne og Bærfrugterne.

Kapselfrugterne ere opspringende og have et tørt Frøhus med flere Frø. Hertil høre 5 Former. — *Bælgen* er en toklappet og enrummet Kapselfrugt, der ved Modenheden aabner sig i begge Sømme (Bælgplanterne). — *Bælgkapslen* ligner Bælgen, men aabner sig kun i den ene Søm (Akeleje, Bonderose). — *Skulpen* er vel en toklappet Kapselfrugt, som aabner sig i begge Sømme; men den er torummet, og Frøene sidde paa en hindeagtig Skillevæg

inellem de to Rum (Korsblomsterne). — *Buddiken* er en Kapselrugt, som aabner sig paa Tværs med et Laag (Bulmeurt, Vejbred). — *Kapslen* omfatter alle de Kapselrugter, der ikke høre til nogen af de foregaaende (Valmue).

Nødfrugterne ere uopspringende og have i Almindelighed et tørt Frøhus med et eller meget faa Frø. Hertil høre 5 Former. — *Nødden* er en Nødfrugt med et haardt Frøhus, som ikke er sammenvoxet med Frøet (Hassel, Eg). — *Kornet* er en Nødfrugt med et tyndt Frøhus, der er saa fast sammenvoxet med Frøet, at hele Frugten seer ud som et Frø (Kornsorternes „Klid“ er Frøhuset paa Sæden). — *Vingefrugten* er en Nødfrugt, hvis Frøhus er vingagtig udbredt til Siderne (Ælm, Ahorn, Ask). — *Skalfrugten* er en undersædig Nødfrugt med Fnug (Kurvblomsterne). — *Stenfrugten* er en Nødfrugt, der dannes af tre, tydelig skilte Lag, hvoraf Indrelaget er haardt og kaldes Stenen, Mellemlaget saftigt og kødet, og Ydrelaget tyndt og hindcagtigt (Kirsebær, Oliven).

Bærfrugterne ere uopspringende og have et saftigt Frøhus, hvori der i Reglen er flere Frø. Hertil høre 2 Former. — Det *rene* Bær er oversædigt og kun dannet af Frugtknuden (Vindrue, Appelsin). — Det *undersædige* Bær har i sin øverste Del et blivende Bæger (Ribs, Blaabær).

8.

Frøet er fasthæftet til et Sted i Frøhuset, som kaldes *Frøstolen* og tidt ved Hjælp af en Traad, som kaldes *Frøstrængen*. Hos Muskatnødden er Frøstrængen udvidet til den saakaldte *Frøkappe* (Muskatblomme); hos Pil, Poppel og Dueurt er Frøstrængen omdannet til *Frould*.

Et *fuldstændigt* Frø bestaaer af 3 Dele, nemlig

Kimen, Frøhviden og Frøskallen. — *Kimen* er det Væsenlige af Frøet; en Del af den, *Rodspiren*, bliver senere til Rod, en anden Del, *Kimknoppen*, til Stængel. Rodspiren og Kimknoppen omfattes af 1 eller 2 *Kimblade*. — *Frøhviden* tjener til at skaffe Kimen Næring og indeholder derfor en Mængde Næringsemne. Den findes ellers ingenlunde paa alle Planter, men kun hos dem, hvor Kimbladene ere smaa eller ikke have Næring nok til den unge Plante. *Frøhviden* er melet hos Kornsorterne, og olieagtig hos de fleste Olieplanter. Hos Kaffe træet er den hornagtig og hos Elfenbensplanten fra Sydamerika er den saa haard, at denne Plantes Frø bruges som Elfenben. Hos Kokospalmen er *Frøhviden* tildels flydende, den saakaldte „Mælk“. — *Frøskallen* bestaaer hos de fleste Planter af to Lag. Hos Bomuldsplanten opløser Frøskallens Overhud sig i lange Haar.

9.

Botanikken er en ung Videnskab. I Oldtiden fandtes der vel dygtige Botanikere; men de havde ikke det tilstrækkelige Overblik. Navnkundige vare Aristoteles, af hvem dog intet botanisk Arbejde er levnet, og hans Discipel Theofrast, af hvem man endnu har botaniske Skrifter og som derfor tidt kaldes „Botanikkens Fader“. Omfattende Kundskaber havde Dioscorides fra Lilleasien, der levede i Kejserertiden og var den botaniske Hjemmelsmand hele Middelalderen igjennem. Samtidig med Renaissancen grundede man botaniske Haver, der ere af saa stor Vigtighed for Studiet (den botaniske Have i Kjøbenhavn stiftedes under Kristian IV). Botanikken som Videnskab dannedes dog først af det store Snille Carl af Linné, død 1778 som Professor i Upsala.

Linnés System. Han ordnede Planterne (saavel som Dyrene) i *Klasser*, Klasserne i *Ordener*,

Ordenerne i *Slægter*, Slægterne i *Arter* og Arterne i *Afarter* (Varieteter). Han gav tillige hver Plante (ligesom hvert Dyr) to Navne, hvoraf det første betegner Slægten og det andet Arten f. Ex. *Rosa centifolia*. I det linneiske System skeer Opstillingen i Klasser væsenlig efter Støvdragerne, og i Ordener væsenlig efter Støvvejene*).

Klasserne fremkomme paa følgende Maade:

1ste—10de Klasse kaldes *Enhannede* o. s. v. *Tihannede* og have 1—10 fri Støvdragere. Af *Enhannede* findes i Danmark f. Ex. Vandspir, af *Tohannede* Ærenpris og Ask (af indførte Siren og Liguster), af *Syvhannede* kun Skovstjerne (af indførte Hestekastanie) og af *Ni-hannede* kun Brudelys. Som Exempler kan fremdeles nævnes paa *Trehannede* Iris, *Firhannede* Skovmærke, *Femhannede* Kodriver, *Sexhannede* Tulipan og *Ottehannede* Fuchsia.

11te Klasse kaldes *Tolvhannede* og har 12—20 fri Støvdragere f. Ex. Reseda (11 Støvdragere findes nemlig ikke hos nogen Planteart).

12te og 13de Klasse kaldes *Bægerhannede* og *Mangehannede* og have flere end 20 fri Støvdragere. Hos de Bægerhannede sidde Støvdragerne paa Bægeret (Blomsten er over- eller omkringsædig) f. Ex. Rose, og hos de Mangehannede paa Frugtbunden (Blomsten er undersædig) f. Ex. Ranunkel.

14de og 15de Klasse kaldes *Tomægtige* og *Firemægtige* og have, den første 4 Støvdragere, hvoraf 2 ere lange og 2 korte, og den anden 6 Støvdragere, hvoraf 4 ere lange og 2 korte. Tomægtige ere de fleste Læbe- og Maskeblomster, Firemægtige Korsblomsterne.

16de, 17de og 18de Klasse kaldes *Enknippede*, *Tveknippede* og *Flerknippede*, idet Støvdragerne hos

*) Linnés 23de Klasse er senere sædvanlig bortfalden, og hans 24de Klasse opstilles da som den 23de.

den første ere sammenvoxne i 1, hos den anden i 2 og hos den tredje i flere Knipper. Exempler paa disse Klasser ere Katost, Ærteplanten og Perikon.

19de Klasse kaldes *Rørhannede* og har 5 Støvdragere, som ere sammenvoxne i Støvknapperne. Hertil høre Kurvblomsterne.

20de Klasse kaldes *Hunbo* og har Støvdragerne sammenvoxne med Støvvojen. Hertil høre Gøgeurterne.

21de og **22de Klasse** kaldes *Enbo* og *Tvebo*.

23de Klasse kaldes *Loubo* og mangler Blomster som f. Ex. Bregner og Mosser.

Ordenerne fremkomme paa følgende Maade:

Iste—13de Klasse deles i Ordenerne *Enhunnede*, *Tohunnede* o. s. v. *Mangehunnede* (flere end 10) efter Støvvejenes Tal.

14de Klasse deles i to Ordener efter Frugten, nemlig *de Spaltefrugtede* (Læbeblomsterne) og *de Kapselfrugtede* (Maskeblomsterne).

15de Klasse deles i to Ordener efter Frugten, nemlig *de Kortskulpede* (Skulpen er omtrent lige lang og bred) og *de Langskulpede* (Skulpen er meget længere end bred).

16de, 17de og 18de Klasse deles i Ordener efter Støvdragernes Tal.

19de Klasse deles i Ordener eftersom Blomsten er enkjønnet, tvekjønnet o. s. v.

20de, 21de og 22de Klasse deles i Ordener efter Støvdragernes Tal.

Fejlen ved det linnéiske System er, at det er konstigt o: det tager kun Hensyn til et enkelt Særkjende og ikke til hele Plantens Bygning. Mange Planter, som naturlig høre sammen, blive derfor skilte fra deres Slægtninge, saaledes f. Ex. Majsen (Enbo) og Risen (Sexhannet), der skilles fra de andre Græsarter, der ere Trehannede. De store Fortrin ved Systemet ere derimod, at det er saa letfatteligt, og at

mange af dets Inddelinger paa Grund af den kløgtige Inddelingsgrund stemme overens med det naturlige Systems. Linné følte imidlertid godt Manglen ved sit System, hvad han har udtrykt med Ordene: „de konstige Klasser skulle træde i Stedet for de naturlige, indtil man har fundet alle de naturlige.“

Det naturlige System. Samtidig med Linné gjorde Franskmanden Bernard de Jussieu et ufuldkomment Forsøg paa at ordne Planterne i et naturligt System, og dette Forsøg udvikledes videre af hans Brodersøn Antoine de Jussieu († 1788). Det jussieuske System lægges ogsaa nutildags tilligemed de Ændringer, som senere Granskninger have medført, til Grund for Planternes videnskabelige Opstilling. I det naturlige System deles Planterne i 3 Rækker:

I. De Tokimbladede eller Femtalsplanterne have 2 Kimblade, 5 eller 4 Tallet er fremherskende og Bladribberne ere gjerne grenede.

II. De Enkimbladede eller Tretalsplanterne have 1 Kimblad, 3 Tallet er fremherskende og Bladribberne ere gjerne ugrenede.

III. De blomsterløse Planter mangle Blomster.

De danske Skove.

Hos os ligesom i alle Lande udenfor det hede Bælte dannes Skovene af forholdsvis faa Træarter. Vore Skoves Sammensætning har i Tidens Løb undergaaet mange Ændringer: af Undersøgelserne over Trælevningerne i vore Moser fremgaaer det, at vi i en forhistorisk Tid have haft udstrakte Skove af Skovfyr; men dette Træ er af endnu ikke opklarede Grunde bleven tilintetgjort, saa at der for halvandethundrede Aar siden kun fandtes plantede Exemplarer her i Landet. Efter Skovfyren har Egen været det almindeligste Træ, rimeligvis Vinterregen, som nu især kun findes paa Bornholm og ved Himmelbjerget, og efter Egen er

endelig Bøgen vandret herind. Allevegne hvor Bøg og Eg mødes, opstaaer Kamp, og i Reglen gaaer Bøgen af med Sejren. Grunden hertil er Lysforholdet, idet Bøgen bedre taaler Skygge end Egen. Da nu Middeltiden for Bøgens Udspring hos os er den 10de Maj, imedens Egen først udspringer nogle Uger senere, og da Bøgen tillige voxer raskere, faaer denne Forspringet og ender med at kvæle Egen. Enhver Egeskov, hvori Bøgen er vandret ind, viser Exempler nok paa denne Kamp.

Af de forskjellige Træer, som danne vore Skove, er Bøgen talrigst, og den er endog fremherskende i Jyllands nordligste Skov, ved Herregaarden Eskjær Nordvest for Frederikshavn. Egen trænges mere og mere tilbage, saa at vi sjelden have rene Egeskove; i det vestlige Jylland danner dette Træ paa de fleste Steder kun „Egepurrer“, som ere Levninger af gamle Skove. I fugtig Jordbund voxer især El og Ask, og paa sandet Jordbund er der mange Steder Plantninger af Fyr og Gran*). — Ligesom det ene Dyr undertrykker det andet for at leve deraf, saaledes undertrykker den ene Træart den anden for at danne Skov. „Der er Strid og Trængsel i Skoven“ siger Vaupell.

Palmerne

høre gjerne til 6te Klasse; Frugten er en Stenfrugt eller et Bær.

Disse Planter danne i mange Henseender en af de mærkeligste Familier. Folkene have altid tildelt dem Skjønhedens Pris, og Linné kaldte dem med Rette „Planternes Fyrster“. Det Betegnende for en stor Del Palmer bestaaer i, at de have en smækker,

*) Bornholm, hvis Plantevæxt i mange Henseender skjælnes sig fra det øvrige Danmarks, har ikke Bøg uden som plantet, men Skovene der dannes af Ask, Eg og Avnbøg.

udelt, tidt indtil 100 Alen høj Stamme, paa hvilken der tæt ved hverandre sidder Mærker af Bladene; en grenet Stamme findes hos Dumpalmen fra Afrika. Fra Toppen udgaaer en vældig Dusk af store Blade, dannende ligesom et Kapitæl paa den smækre Søjle; Bladene ere hos nogle Arter fannede, hos andre vifte-dannede, og deres Farve er grøn, sølvhvid eller prydet med gule og blaalige Striber. Modsat Stammen og Bladene ere Blomsterne meget smaa, hvorimod de sidde sammen i uhyre Mængde og ere omgivne af et Hylster σ : omdannede Dækblade, som undertiden kan være saa stort som en Kano. Af de høje Palmer ere kun nogle selskabelige, saasom Mauritiapalmen fra Sydamerika; i Reglen staa de høje Palmer enkeltvis, men desuagtet spille de en stor Rolle i Landskabet, idet de danne ligesom „en Skov over Skoven“ eller som „kæmpehøje Siv, der bøje sig for Vinden.“ Andre Palmearter ere vel lavstammede saasom Dværgpalmen, der tillige er selskabelig; men de vække dog megen Opmærksomhed paa Grund af deres paafaldende Form. — At undersøge Palmerne er tidt meget vanskeligt; mange Arter fremtræde kun i et Exemplar hist eller her, andre blomstre kun faa Dage ad Gangen, og hertil kommer, at det manges Gang hører til Umulighederne at komme op i Toppen af dem.

Palmerne ere en sand tropisk Familie, og kun faa af dem naa udenfor det hede Bælte. Til disse sidste høre Dværgpalmen og Daddelpalmen. Dværgpalmen er den eneste oprindelige evropæiske Art; dens geografiske Udbredelse viser mærkelige Afbrydelser; den er nemlig almindelig paa den nordafrikanske Kyst og i de sydligere Dele af den pyrenæiske Halvø og Italien, men den mangler paa mange Steder i Mellemitalien, hvorimod den atter optræder ved Nizza, Genova og Spalato. Daddelpalmens Nordgrændse falder omtrent sammen med Dværgpalmens; men den bærer ikke Frugt saa højt imod Nord. Flere Palmer gaa højt op paa Bjergene i det hede Bælte. — I Menneskelivet er denne Familie af stor Vigtighed, og den giver mange Tropelandes Beboere deres vigtigste Livsfor-nødenheder. Efter Bladenes Form deles den i to Grupper:

Til **Fjerpalmerne** med fannede Blade høre Daddel-, Kokos-, Sago-, Areka- og Spanskrørspalmen.

Daddelpalmen (22de Klasse) har en Stenfrugt, der ligner en Svedskeblomme og tjener til Føde for Menesker og Kvæg. Nordafrikas og Arabiens Oaser ere denne Plantes rette Hjem. Da Bestøvningen kun vanskelig skeer ad naturlig Vej, sørger man tidt, som allerede Herodot omtaler, for en konstig Bestøvning ved at hænge afklippede Hanblomster op over Hunblomsterne. — Kokospalmen har ogsaa en Stenfrugt, den saakaldte „Kokosnød“, der med sit Trævlevæv er 6 Tommer lang. Mellemlaget er ikke kødet, men dannes af Trævlevæv, og den spiselige Del af Frugten ligger indenfor Stenen. Denne Palme findes i alle tropiske Kystlande, idet Frugten paa Grund af sit Trævlevæv kan svømme omkring og tillige ikke taber sin Spireevne ved at ligge i Saltvand. Kokospalmen bruges paa mangfoldig Maade, og et indisk Digt siger, at den yder ligesaa mange nyttige Ting, som der er Dage i Aaret. Vedet bruges til Bygningstømmer, Bohave og Brændsel, og Bladene til at tække Tage med, Trævlevævet til „Kokosmaatter“ og til Tove, der skulle være stærkere end Hampetove, endelig Skallen til forskjellige Slags Kar. Bladhjertet giver Palmekaal, der smager som Asparser, Saften, der vælter ud, naar man afskærer Blomsterstanden, yder Palmevin, Toddy kaldet paa Sejløn; Frugten indeholder i frisk Tilstand en lædskende Drik og en velmagende Kjærne, der er rig paa Olie, som udpresses og bruges i Stedet for Smør, til Lys og til Sæbe. — Sagopalmen fra de Øer indeholder en melholdig Marv, der yder Sago. — Arekapalmen er fra Indien; dens Frugt omvikles med Bladene af Betelpeberen og bruges i hele Sydasien som Skraatobak af Mænd, Kvinder og Børn; Tænderne blive ganske sorte deraf, og Tandkødet kommer til at se ud, som om det var blodigt. — Spanskrørspalmen skjelner sig fra de andre Palmer ved at være slyngende; dens Stængelstykker ere tillige saa udviklede, at Planten kan naa en Længde af 4—500 Fod; Ordet „Rotting“ kommer af Palmens malajiske Navn „Rotang“.

Til **Viftepalmerne** med viftedannede Blade høre Mauritia-, Olie- og Dværpalmen. — Mauritia-

palmen er Livsvilkaaret for Indianerne ved Orinocos Bredder; Frugten smager som Æbler, Marven giver Sago og Saften Vin, ja hele Planten tjener endog til Bolig, idet flere Træer under Oversvømmelserne forenes ved Maatter, der ere dannede af Bladribberne. — Oliepalmen fra Afrika har en Stenfrugt af et Dueægs Størrelse; i Frøjernet indeholdes ligesom hos Olie træet Olie, der i den nyeste Tid har faaet stor Betydning som Handelsvare. — Dværgepalmen holder sig lav og er en af de mindst nyttige Palmearter.

Gøgeurterne (Orchideerne)

høre til 20de Klasse; Frugten er en Kapsel.

Paa Grund af de underligt formede Blomster med deres tidt prægtige Farver og stærke Vellugt vække Gøgeurterne megen Opmærksomhed. Blomsten er højest uregelret: af Blomsterdækkets 6 Blade er det ene skilt fra de andre og danner en saakaldt Læbe; af Støvdragere findes kun en, og den er sammenvoxen med Arret til et Legeme, der kaldes Griffelstøtten; Støvkornene ligge ikke adskilte, men ere sammenklæbete til to Legemer, der kaldes Støvmasser. Blomsterne ligne ogsaa tidt en Sløjfe, en Tøffel, et Insekt o. s. v. Gøgeurterne have gjerne melete Knolde, der bruges til Salep. — I det blandede Bælte voxe de alle i Jorden, i det hede Bælte ere mange Arter derimod uægte Snylteplanter og udsende talrige Luftrødder. De høre ellers til det hede Jordbæltets skjønneste Prydelser og voxe i Mængde paa Træstammerne eller i øde Fjeldrevner. I europæiske Drivhuse sætter man stor Pris paa dem og dyrker 2—3000 Arter. Indenlandske ere over 30 Arter, hvoriblandt flere ere meget smukke.

I fugtige Enge træffer man tidt den plettede Gøgeurt; flere Arter findes kun paa Kridtbund, saasom paa Møens Klint. — Vanillen fra Mejico er en slyngende Gøgeurt; dens fodlange Frugter ere de saakaldte „Vanillestænger“.

Rettelser til Side 11, Linie 3 og 4: Sanskrit „sjarkara“, Arabisk „Sokkâr (heri gives jo Grundtræk af Plantens Historie!). — „Linnet“, „Lin“ og „Linolie“ staa i Forbindelse med Herplantens latinske Navn „Linum“.

Efterretninger

om

Aarhus Kathedralskole

i Skoleaaret 1868—69,

af

Dr. G. Lund,
Skolens Rektor.

I.

Skolen i Almindelighed. Lærerne. Fag- og Timfordelingen.

Som det er berettet i forrige Aars Indbydelsesskrift S. 27, blev Skolens Styrelse, der efter Rektor Professor Ingerslevs Død var ført af Overlærer Professor Funch indtil Skoleaarets Slutning, overtaget af undertegnede Rektor ved Sommerferiens Begyndelse den 23 Juli f. A. ifølge allerhøjeste Beskikkelse af 4 April s. A. *) Den højtidelige Rektorindsættelse fandt Sted den 31 August. Da det nemlig i Ministeriets Skrivelse af 15 August var bestemt, at Sommerferien paa Grund af den vedholdende usædvanlig stærke Sommervarme skulde forlænges en Uge, begyndte Skolen først den nævnte Dag. Efter at Disciplene vare mødte Kl. 8 og havde modtaget fornøden Underretning og Meddelelse til at begynde det ny Skoleaars Arbejde den næste Dag, standsedes Skolen for at Indsættelsen kunde finde Sted Kl. 11. Efter Afsyngelsen af en Sang, holdt Biskoppen, H. Højvelbh. og Højærvh. Dr. Brammer en Tale, hvori han udviklede „vore lærde

*) Hvem det maatte interessere at kjende noget nærmere til min Førtid kan jeg henvise til Angivelser deraf i Universitetsprogrammet for 1845, Hundrup: Biograf. Efterretn. om philolog. Kandidater og Skoleembedsmænd, I. Barfod: Den falsterske Gejstligheds Historie, Erslevs Forfatterlexicon, Suppl., Nykjøbing Kathedralskoles Program 1864. Efter at have været Rektor for Aalborg Kathedralskole fra 25 Juli 1863 til Sommeren 1868 blev jeg allernaadigst beskikket til denne Skoles Rektor paa den ovennævnte Tid.

Skolers nuværende Opgave i deres Forhold til Tidens Aand“, og efter en personlig Henvendelse til Rektor indsatte denne i sit ny Embede. Derefter gav Rektor en kortere Fremstilling dels af sin Fortid og Virksomhed i Videnskabens og Skolens Tjeneste dels af sine Grundsætninger og Anskuelser i Henseende til Undervisningens Behandling og Skolens Styrelse. Handlingen, der sluttede med en Sang, ligeledes afsungen af Disciplene, beæredes med Nærværelse af Eforatets andet Medlem, Hs. Højvelbh. Stiftamtmanden, Konferensraad Dahl, Forstanderskabets Medlemmer, mange af Byens gejstlige og verdslige, militære og civile Autoriteter, samt flere af Disciplenes Forældre fra Byen og Omegnen.

Før min Tiltrædelse af Embedet havde jeg ved et Besøg i Maj Maaned foreløbig gjort mig bekendt med Skolen og navnlig dens Lærere, samt truffet en Aftale om Undervisningens Fordeling i det forestaaende Skoleaar. Hensigten var for det første at foretage saa faa Forandringer som muligt i Tingenes uforstyrrede Gang, og jeg overtog selv væsenligt samme Undervisningsfag, som min Formand havde haft, nemlig Latin og Græsk i øverste studerende Klasse. Men det viste sig snart, at det ikke skulde gaa saaledes. Foruden det, at en Lærer, Adjunkt Munch, havde faaet Orlov fra November 1867 indtil 23 Juli 1869, imod at han havde stillet Cand. phil. O. C. Lohse, forhen Adjunkt i Slesvig, for sig, blev Skolens ældste Lærer, Overlærer Arntzen ved Sygdom sat ud af Stand til at besørge sit Arbejde, og da det kunde forudses, at dette vilde vare i længere Tid, blev med Ministeriets Tilladelse hans Fag, Latin i IV Klasse, Græsk i V og IV Klasse, fordelt mellem henholdsvis Hr. Lohse, Adjunkt Kleisdorff og konst. Adjunkt Neergaard, som, da Overlærer Arntzen siden døde, beholdt

disse Undervisningsfag i hele Skoleaaret, mod almindelig Timebetaling af Skolens Kasse.

Lige fra Foraaret hævde Overl. Arntzen lidt af en indre Sygdom, som siden viste sig at være Kræft i Underlivet, men med Haardførhed havde han holdt ud og passet sin Skolegjerning indtil midt i Juli, da han under Examen maatte give efter for Sygdommens Magt. Ved min Ankomst til Skolen var han saa angrebet, at der maatte træffes Anstalt til Besørgelsen af hans Timer, og hans Tilstand forværredes bestandig i det sidste Halvaar af hans Liv, saa at han for største Delen var sengeliggende, uafbrudt i de sidste Maanedere. Omsider befriedes han ved Døden fra sine Lidelser den 11 Februar 1869. Da jeg aldrig kom til at arbejde sammen med den afdøde og saa godt som kun har kjendt ham paa Sottesengen, tilkommer det ikke mig her at udtale mig om ham som Menneske og Lærer; men jeg ved, at han ansaas for en arbejdsom, paa-passelig og samvittighedsfuld Lærer, og jeg har set Beviser nok paa, hvor agtet han var af sine Medlærere, og hvilken Hengivenhed og Deltagelse baade hans ældre og senere Disciple viste ham.*)

*) Ole Christian Ludvig Arntzen var født 9. Marts 1802 i Kjøbenhavn. Hans Forældre vare Engelbrekt Arntzen (en Nordmand, hvis Familienavn oprindeligt var Arnesen), Havneskriver i Kjøbenhavn og Anna Marie Brenø. Af 15 Børn var han det 6te i Alder. Efter privat Undervisning blev han 1814 sat i Metropolitanskolen (hvor han foruden Rektor N. L. Nissen havde S. Meisling, Poul Møller og H. A. Kofod til Lærere). 1821 blev han Student (laudabilis), Aaret efter tog han den filosofiske Examen, hvorefter han i lang Tid studerede Medicin og tjente tilsidst som Kandidat paa Almindeligt Hospital. Men da hans Hjælpe-midler vare udtømte, maatte han opgive Studiet uden at faa Examen og underholde sig ved at give Undervisning. 1833, den 12 Oktober opnaaede han at blive konstitueret som Lærer ved Aarhus Kathedralskole, hvor han udnævntes til Adjunkt den 28 Oktober 1834; den 29de December

Andre Forandringer ere ikke foregaaede i Undervisningens Gang. Men forskjellige personlige Forandringer have fundet Sted. I Overlærer Arntzens Sted blev hidtilværende Adjunkt, titulær Overlærer Edvard Erslev under 20 Marts allernaadigst udnævnt til Overlærer ved Skolen, og i den derved ledigblevne Adjunktpost blev 7 Maj Cand. phil. Otto Christian Lohse, tidligere Adjunkt ved Slesvig Domskole, siden Novbr. 1867 Vikarius for Adjunkt Munch, konstitueret som Lærer, dog først fra 1 August at regne. Lærertallet er saaledes endnu ikke fuldstændigt, men bliver det først, naar enten Adjunkt Munch kommer tilbage eller en anden træder i hans Sted. Endelig lykkedes det Adjunkt A. Neergaard, tidligere Adjunkt ved Slesvig Domskole, som efter sin Fordrivelse derfra havde været konstitueret her fra 21 April 1864, at blive allernaadigst udnævnt til Adjunkt med Aldersberegning fra 23 August 1858, medens hans Udnævnelse til Adjunkt i Slesvig var af 23 Juli 1858.

Iblandt Skolens Timelærere er der derhos sket den Forandring, at Organist ved Domkirken C. Jung lidt efter Nyaar opgav sin Virksomhed som Skolens Syngelærer. I hans Sted bemyndigedes Rektor til fra 1 Februar d. A. foreløbig at antage Syngelærer M. Bang til denne Undervisning. Hr. Bang havde tidligere i et Par Aar besørget disse Timer. Ligeledes bemyndigedes Rektor ved Skoleaarets Begyndelse til istedenfor den hidtilværende Assistent ved Gymnastik-

1835 ægtede han sin nu efterlevende Enke, Vilhelmine Sofie Laub, en Datter af Artillerimajor Laub, med hvem han fik 10 Børn, af hvilke en Søn er død. Fra 1845 til 1860 var han tillige Inspektør her ved Skolen. Endelig blev han den 4 Juli 1855 udnævnt til Overlærer ved samme Skole, som han altsaa ved sin Død havde tjent i over 35 Aar. — (Hans Fornavn skrives undertiden Olaus Chrétien Louis, fordi han er døbt saaledes i fransk-reformert Kirke i Kjøbenhavn).

undervisningen, Korporal Hermann, at antage som Assisterter Oversergenterne ved 14. Bataillon Wassmann og Petersen, hver med 5 ugenlige Timer.

Den af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet godkjendte Fag- og Timefordeling har gennem hele Skoleaaret været følgende:

Rektor Dr. phil. Lund: Latin og Græsk i VII Kl. *)	19	Tim.	ugl.
Overlærer Prof. Funch: Tysk i alle Kl. (undt. I og II Kl.)	23	—	—
Overlærer Hovgaard: Hebraisk i VII Kl., Latin i V Kl., Historie i alle Kl. (undt. VI Kl. og Realkl.)	31	—	—
Overlærer Erslev: Naturhistorie i alle Kl., Geografi i VI, V, IV og III Kl.**)	24	—	—
Adjunkt Warming: Naturlære i VII og V Realkl., Mathematik i V og IV Realkl., Geom. Tegn. i alle Realkl.	28	—	—
Adjunkt Schaldemose: Fransk i alle Kl.	28	—	—
Adjunkt Ostermann: Mathematik i alle stud. Kl. og i III Realkl.	29	—	—
Adjunkt Neergaard: Græsk i VI og IV Kl., Latin i III Kl., Dansk i III Kl., Tysk i II og I Kl.	30	—	—
Adjunkt Guldberg: Skrivning og Teg- ning i alle Kl.	27	—	—

*) Paa Grund af Klassens Talrighed (30 Disciple hele Skoleaaret) ansaas det for nødvendigt at have 5 delte Timer med hver Afdeling, dels til Latinsk Stil, dels (for Dimittenderne) til særlig Repetition, dels til anden Brug. Hver Afdeling har saaledes kun haft 14 Timer: 9 til Latin, 5 til Græsk.

**) Forsaavidt VI Kl. har læst Naturhistorie sammen med V Realkl. A har dette formindsket denne Lærers Timetal med 2 om Ugen.

Adjunkt Gram: Dansk i VII, VI, V og IV Kl., V og IV Realkl., Religion i VII, VI og V Kl.	21	Tim.	ugl.
Adjunkt Kleisdorff: Latin i VI Kl., Græsk i V Kl., Dansk i III Realkl. og Engelsk i VII Kl. og Realkl.*)	33	—	—
Adjunkt Ingerslev (tillige Skolens Inspektør): Religion i de 4 nederste Kl. samt Realkl., Dansk og Regning i II og I Kl.	33	—	—
Cand. phil. Lohse (som Adj. Munchs Vikarius): Historie i VI Kl. og Realkl., Geografi i Realkl. og II og I Kl., Latin i IV Kl.	32	—	—
Syngelæreren (først Organist Jung, siden Hr. Bang).....	6	—	—
Gymnastiklæreren, Premierlnt. Paulsen (med Assistenterne Wasmann og Petersen hver 5 Timer).	10	—	—

Det hvert Fag tillagte Antal af Timer ses af efterfølgende Tabel, hvorpaa A og B betegne en toaarig Klasses to Afdelinger. Da VII Kl. og V Realkl. iaar have været usædvanlig talrige (hénholdsvis 30 og 26 Disciple), maatte de deles i mange Timer. I VII Kl., hvor Engelsk og Hebraisk ere fri Fag og desuden adskillige ikke deltage i Sang eller Gymnastik (enkelte ikke i begge Fag), har ikke mange Disciple haft det fulde Timetal. I de Klasser (III og IV) hvor Naturhistorie er sat til 1 Time, er der dog anvendt noget mere dertil, da Faget har været i samme Lærers Haand, som har Geografi.

*) I Engelsk havde VII Kl. A og B hver 2 Timer om Ugen indtil Nyaar; efter den Tid blev med Ministeriets Tilladelse anvendt 1 Time særligt til VII Kl. A og 2 Timer til VII Kl. B.

	Fællesklasser						Studerende Klasser.		Realklasser.				Ugentlige Timer.						
	I	II	III	IV	V	VI	VII		III	IV	V								
							A	B			A	B							
Dansk	6	5	2	2	2	2		2	3	2		3		29					
Tysk	5	4	3	2	2	3		"	3	4	3	+	3	32					
Fransk	"	6	3	2	3	3		1	3	3	1	+	2	+	1	28			
Engelsk	"	"	"	"	"	"		2	4	4		4		14 (+ 2)					
Latin	"	"	9	9	9	9	4	+	5	+	4	"	"	49					
Græsk	"	"	"	5	5	5	1	+	4	+	1	"	"	21					
Religion	3	2	2	2	2	2	2	-	2	2	3	"	"	22					
Historie	3	2	3	2	2	2	3	-	3	3	3	2	-	2	30				
Geografi	2	2	2	2	2	2	"	"	2	2		2		18					
Naturhist.	2	2	1	1	2	2	"	"	2	2		2		16					
Naturlære	"	"	"	"	"	"	3	+	1	+	3	"	"	11					
Arithmetik	"	"	3	2	2	2	2	-	2	2	2	2	-	2	21				
Regning	4	4	1	"	"	"	"	"	1	1		1		12					
Geometri	"	"	"	2	2	2	2	-	2	2	2	2	-	2	18				
Geom. Tegn.	"	"	"	"	"	"	"	"	1	1		1		3					
Skrivning	4	3	2	1	"	"	"	"	3	2		1		16					
Tegning	2	2	2	"	"	"	"	"	2	2		1		11					
Sang	1	2	2	2	2	2	2		2	2		2		6					
Gymnastik	3	3	2	2	2	2	2		2	2		2		10					
Hebraisk	"	"	"	"	"	"	2	-	2	"	"	"		4					
	35	37	37	36	37	38	21	+	17	+	21	37	37	10	+	25	+	10	371 (+ 2)
									38					35					

III.

Disciplene. Afgangsproverne.

Af de 174 Disciple, som Skolen talte ved Udgivelsen af forrige Aars Indbydelsesskrift (s. dette S. 20) udmeldtes før og efter Hovedexamen 10, nemlig: S. C. E. Friis, P. E. Hørning, E. M. G. Petersen, J. E. F. Holck, P. G. la Cour, C. Budtz, C. A. Holm, F. H. Bendix, J. C. F. Ramsing og R. S. J. J. Arenstorff; efter bestaaet Afgangsexamen afgik 11 Studenter og 6 Realister, hvis Navne og Ex-
amenskarakterer nedenfor anføres. Ved det ny Skole-

aars Begyndelse var Antallet af ældre Disciple saaledes 147; og der optoges til samme Tid 31 ny Disciple, saa at Antallet af Skolens Disciple den 23 August var 178. I Aarets Løb er siden optaget 7 og udmeldt 7, saa at Antallet endnu er 178 (det højeste Antal var 181 kort efter Nyaar). De udmeldte findes anførte nedenfor hver paa sit Sted. I den følgende Liste anføres alle Disciple (med Undtagelse af VII Klasse, hvor ingen Omflytning har fundet Sted, og hvis Disciple derfor her opføres i Bogstavordenen) efter den Plads, de havde ved Skolcaarets Begyndelse med Tilføjelse i () af deres nuværende Klassennummer. Ved dem alle er Faderens Navn og Stilling tilføjet, og naar intet andet Sted betegnes, er deres Hjem i eller ved Aarhus. De med * foran betegnede Disciple ere optagne ved Begyndelsen eller i Løbet af dette Skoleaar; disses Fornavne ere fuldstændigt angivne.

VII Klasse.

A. S. G. Bauditz (Oberstløjtnant B.). M. A. Berg (Plejefader: Apotheker Aagaard). C. N. Boeck (Pastor B. i Hornslet). H. Brøchner (afd. Pastor B. i Vandborg). A. G. Elmqvist (Pastor E. i Virring). C. F. Friis (Mægler F.). *Otto Emil Lund (Rektor L.)*. P. M. Lunøe (Prokurator L. i Grenaa). J. V. Pontoppidan (Pastor P. i Hyllested). A. J. B. Schæffer (Krigsraad, Distriktslæge S. i Odder). T. Smit (Pastor S., forhen i Oxbøl paa Als). J. F. F. Wichfeld (Kammerjunker, Kapt. W.). B. J. N. Bindebøll (afdøde Kammerraad B., Postmester i Silkeborg). S. J. Boesen (Stiftsprovst B.). M. G. F. Brøndsted (Stationsforvalter B. i Middelfart). N. P. A. Falslev (Skrædermester F.). C. F. Flagstad (Kammerraad, Bankbogholder F.). J. M. Frisch

*) Med Ministeriets Tilladelse overført bertil fra VII Kl. i Aalborg Kathedralskole.

(afd. Fragtkjører F.). C. M. Kjær (Gaardejer K. i Trustrup ved Grenaa). V. O. Kiørboe (Kammerr. K., Ejer af Skjægsmølle). H. M. Lassen (Forpagter L. paa Bisgaard, Samsø). C. A. Lunøe (Broder til P. M. Lunøe i VII Kl. A.). R. A. Meulengracht (Jernstøber M.). J. J. J. Møller (Proprietair M. i Skjoldelev). J. L. Møller (Kjøbmand M. i Grenaa). J. P. S. Saxtorph (Jægermester S. til Vosnæsgaard). J. M. Valeur (Pastor V. i Vithen). H. C. Varming (Pastor V. i Sal). G. Weis (Justitsraad, Fysikus Dr. W.). C. J. R. Zielian (Kancelliraad, Prokurator Z. i Silkeborg). Ialt 30 Disciple.

VI Klasse.

1. (1) O. V. Boeck (Broder til C. N. Boeck i VII Kl. A.). 2. (2) J. Ingerslev (Pastor I. i Vestervig). 3. (6) J. C. Jensen (Tømmermand J.). 4. (3) A. C. C. E. Freiesleben (Ritmester F.). 5. (8) C. O. T. Freiesleben (Broder til den foregaaende). 6. (4) O. A. M. Thomsen (Bødkermester T.). 7. (7) C. J. Bartholdy (Apotheker B. i Hammel). 8. (5) N. F. Schiødte (Plejefader: Pastor S.). Ialt 8 Disciple.

V Klasse.

1. (7) N. S. Boesen (Broder til S. J. Boesen i VII Kl. B.). 2. (11) E. Warming (Bundtmager W.). 3. (3) V. H. Lunn (Justitsraad, Herredsfoged L.). 4. (2) P. J. Liisberg (Dyrlæge L.). 5. (1) J. P. J. Hoffory (afd. Kjøbmand H.). 6. (4) S. H. Warming (Adjunkt W.). 7. (5) E. Hammerich (Kancelliraad, Byfoged H.). 8. (9) H. C. Knudsen (Pastor K. i Lyngaa). 9. (8) V. J. Guldencrone (Baron G. til Stenege). 10. (6) C. E. Skjerbæk (Løjtnant, Postmester S. i Grenaa). 11. (10) L. Christensen (Pastor C. i Hjortshøj). 12. (12) H. Lehmann (Etats-

raad, Amtsforsvalter L.). 13. (13) H. Weis (Cand. polyt. Møllejejer W.). Ialt 13 Disciple.

V. Realklasse.

A. 1 (2) M. V. Marcussen (Partikulier M. i Kjøbenhavn). 2. (4) E. S. Flensborg (Pastor F. i Haurum). 3. (5) P. H. M. C. la Cour (Proprietær la C. til Skjærsø). 4. (3) A. J. S. Evers (Godsforsvalter E. paa Vedellsborg i Fyen). 5. (6) E. G. E. Bodenhoff (Kammerjunker, Overførster B. i Stendrup ved Kolding). 6. (1) H. B. Broge (Grosserer B.). — B. 1. F. Lichtenberg (afd. Proprietær L. til Hessel), udmeldt 1 Oktober 1868. 2. (10) J. P. E. Seiersen (Konsul S.). 3. (5) C. V. V. Schæffer (prakt. Læge S. paa Søholt ved Ebeltoft). 4. (2) J. H. Stabell (Kjøbmand S.). 5. (12) H. C. A. Glæsel (Kasserer G.). 6. J. S. Laurberg (afd. Prokurator L. i Grenaa), udmeldt i Oktober 1868. 7. (9) V. E. Valther (Forpagter V. paa Vilhelmsborg). 8. (6) P. E. J. Olsen (afd. Jægermester O. til Meilgaard). 9. (11) J. F. Schmalfeld (Tobaksfabrikør S.). 10. (15) H. V. Værum (Skomagermester V.). 11. (16) J. P. V. Larsen (Kjøbmand L.). 12. (14) W. M. Saxtorph (Broder til J. P. S. Saxtorph i VII Kl. B.). 13. (13) O. Lassen (Kjøbmand L.). 14. (18) J. F. Petersen (Kjøbmand P.). 15. (17) R. L. Gøtsche (afd. Forpagter G. paa Lyngballegaard). 16. (19) N. C. C. Sundorph (Proprietær S. paa Haraldsmark). 17. (1) V. A. Juul (Kjøbmand J.). 18. (8) M. G. Schmitzen (Generalkrigskommissær, Borgmester S.). 19. (7) P. M. Langballe (Kæmner L.). 20. (4) E. Glæsel (Distriktslæge G.) 21. (3) A. P. Hovgaard (Overlærer H.). Ialt først 27, tilsidst 25 Disciple.

IV. Klasse.

1. (6) N. Langballe (Broder til Nr. 19 i V Realkl.). 2. (14) P. D. Broager (Pastor B. i Heilskov). 3. (15)

H. P. J. Sundorph (Broder til Nr. 16 i V Realkl.). 4. (1) J. O. Lund (Malermester L.). 5. (3) A. V. Biering (Fuldmægtig B.). 6. (4) H. A. F. Brasch (Sekretær B.). 7. (8) H. W. Ankjær (Oberst A.). 8. (2) C. B. Valeur (Fotograf V. i Grenaa). 9 (7) C. C. Rahr (Grosserer R.). 10 (9) A. V. Nielsen (afd. Apotheker N. i Silkeborg). 11. (5) S. F. Moe (Ritmester M. i Nestved). 12. (16) J. H. S. Deichmann (Kammerraad, Postmester D. i Kolding). 13 (10) J. E. Groos (Læderhandler G.). 14. (12) O. Gedde (Oberst G.). 15. (11) P. H. Hee (Proprietær H. til Vesterkeilstrup ved Silkeborg). 16. (13) E. Weis (Broder til G. Weis i VII Kl. B.). Ialt 16 Disciple.

IV Realklasse.

1 (12) H. M. Tørsleff (Proprietær T. til Hammelevgaard ved Grenaa). 2. C. C. Thomsen (Handelsgartner T.) udmeldt 1 April 1869. 3. S. Kaas (Kjøbmand K.) udmeldt i Maj 1869. 4. (5) V. H. P. S. Jørgensen (afd. prakt. Læge J. i Silkeborg). 5. (3) C. P. Holst (Etatsraad, Jernbanedriftsbestyrer H.). 6. (1) F. Hasselriis (forh. Postmester H. i Aabenraa). 7. (10) V. Købke (Orlogskaptajn, Overlods K.). 8. (11) J. V. P. Terndrup (Godsforvalter T. paa Rathlousdal). 9. (4) C. A. E. Andersen (Tømmermester A.). 10. (16) F. C. S. Kruse (Godsinspektør K., Ørnslund paa Samsø). 11 (7) V. Kofod (Pastor K. i Tødbjerg). 12. (8) H. E. J. Müller (Vejinspektør M.). 13. (14) D. H. Honum (Kammerraad, Stiftslandinspektør H.). 14. (6) H. B. Nielsen (Farver N. i Skive). 15. (9) C. Herskind (Kjøbmand H.). 16. (17) H. F. N. A. Heramb (Oberst H.). 17. (15) O. Flensborg (Broder til Nr. 2 i V Realkl. A.). 18 (18) V. Lehmann (Broder til Nr. 12 i V Kl.). 19. (2) *Jens Sørensen (Gaardejer S. Jensen i Kradsbjerg).

20 (13) *Max Ludvig Federspiel (Kammerraad, Postmester F.). Ialt først 18, siden 20, tilsidst 18 Disciple.

III Klasse.

1 (3) A. Lehmann (Broder til Nr. 12 i V Kl. og Nr. 18 i IV Realkl.). 2. (8) C. H. N. Røddelien (afd. Apotheker R.). 3. (7) H. K. J. Beck (Oberst B.). 4. (2) R. E. C. Broager (Broder til Nr. 2 i IV Kl.). 5. (5) G. C. Elmqvist (Broder til A. G. Elmqvist i VII Kl. A.). 6. (9) J. E. Sundorph (Broder til Nr. 16 i V Realkl. og Nr. 3 i IV Kl.). 7. (1) *Robert Vilhelm Braag Honum (Broder til Nr. 13 i IV Realkl.). 8. (4) *Andreas Bang Michelsen (Pastor M. i Dover). 9. (6) *Gustav Ludvig Fredrik Vilhelm Schneider Malling (afd. Kjøbmand M.). Ialt 9 Disciple.

III Realklasse.

1. (4) C. A. L. Schaarup (Vinhandler S.). 2. (16) N. C. M. Knudsen (Uhrmager K.). 3. (9) C. M. Schou (Konsul S. i Struer). 4. (17) P. Herskind (Broder til Nr. 15 i IV Realkl.). 5. (2) C. U. Hammerich (Broder til Nr. 7 i V Kl.). 6 (5) J. V. H. C. R. Vissing (Boghandler V.). 7. (7) H. P. A. Holstein-Rathlou (Godsejer H.-R. til Rathlousdal). 8. (18) E. Møller (Kjøbmand M.). 9. (6) C. E. Jensen (Gjæstgiver J.). 10. C. V. Skougaard (Postkonduktør S.) udmeldt 1 Oktober 1868. 11 (15) H. G. Schmidten (Broder til Nr. 18 i V Realkl.). 12. (3) *Berthel Palle Berthelsen (Kjøbmand B.). 13. (1) *Carl Schoubye (Kjøbmand S.). 14. (14) Jakob Fredrik Vilhelm Secher (Kjøbmand S.). 15. (10) *Carl Ferdinand Schaarup (Broder til Nr. 1 i samme Kl.). 16. (8) *Frants Henrik Michelsen (Broder til Nr. 8 i III Kl.). 17. (19) *Hans Adolf Reinhard Sofus Lindholm (Oberst L.). 18 (12) *Julius Niel-

sen (Murmester N.). 19. (13) *August Nielsen (Tvillingbroder til den foregaaende). 20. (11) *Rasmus Marinus Rasmussen (Pakhusbetjent R. Mørk). Ialt først 20, siden 19 Disciple.

II Klasse.

1. C. V. B. Wolf (afd. Guldsmed W.) udmeldt til Nyaar 1869. 2 (13) P. Mørk (Konsul M.). 3. (5) H. Faurschou (Proprietær F.). 4. (17) A. Levin (Boghandler L.). 5. (10) G. W. Hovgaard (Broder til Nr. 21 i V Realkl. B.). 6. (2) N. C. M. T. Pedersen (Landinspektør P.). 7. (7) T. J. Erichsen (Farver E.). 8. (9) F. C. S. Liisberg (Broder til Nr. 4 i V Kl.). 9. (16) A. J. V. Holstein-Rathlou (Broder til Nr. 7 i III Realkl.). 10. (8) H. Lehmann (Broder til Nr. 12 i V Kl., Nr. 18 i IV Realklasse og Nr. 1 i III Kl.). 11. (11) H. H. Honnens de Lichtenberg (Major, Stamhusbesidder H. de L. til Bidstrup). 12. (4) E. F. V. Glæsel (Broder til Nr. 5 i V Realkl. B.). 13. (12) J. C. Dyhr (Vognmand D.). 14. (14) C. R. Petersen (Kjøbmand P.). 15. (15) M. T. Knudsen (Broder til Nr. 8 i V Kl.). 16. (3) *Harald Stefan Ankjær (Broder til Nr. 7 i IV Kl.). 17 (6) *Otto Budtz Friis (Broder til C. F. Friis i VII Kl. A.). 18. (1) *Julius Clason Glæsel (Broder til Nr. 5 i V Realkl. B og Nr. 12 i denne Kl.). 19 *Mens Paasche (Proprietær P. i i Sogen ved Bergen), optaget i Maj d. A. Ialt 18 Disciple.

I Klasse.

1. (17) C. S. Lichtenberg (Broder til Nr. 1 i V Realkl. B). 2. (10) L. N. C. C. Gøtsche (Broder til Nr. 15 i V Realkl. B). 3. (4) J. P. Bay (Partikulier B.). 4. (12) J. M. M. Jensen (Gjæstgiver J.). 5. (1) *Valdemar Carl Schouby Thoresen (Alterdegn T.). 6. (21) *Niels Secher Erhardi (Faderen Ejer af

Kongsgaard ved Ebeltoft). 7. (14) *Severin Claudius Wilcken Lottrup (Gaardejer L. i Hammershøj, Plejefader: Kjøbmand M. C. Lottrup). 8. (16) *Frits Johannes Constantin Gerdes (Kommerceraad G.) 9. (7) *Ole Christian Ingvard Lottrup (Kjøbmand J. S. L.). 10. (22) *Christian Abel Mogens Flagstad (Broder til C. F. Flagstad i VII Kl. B). 11. (15) *Christian Leth Ziegler (Slagtermester Z.). 12. (19) *Emil Viktor Ziegler (Broder til den foregaaende). 13. (8) *William Anton Seiersen (Broder til Nr. 2 i V Realkl. B). 14. (9) *Viggo Larsen (Gjæstgiver L.). 15. (3) *Henrik Gøtsche (Kjøbmand G.). 16. (13) *Regnar Laurits Borch (Pastor B. i Veilby). 17. (5) *Rasmus Johan Marius Schlütter (Skræder S. i Pindstrup). 18. *Jørgen Martin Jensen (afd. Skibsfører J.), udmeldt ved Nyaar 1869. 19. (18) *Viggo Ludvig Rahr (Broder til Nr. 9 i IV Kl.). 20. (6) *Henrik Mikael Bering (afd. Kjøbmand B.). 21. (20) Harald Federspiel (Broder til Nr. 20 i IV Realkl.). 22. (2) *Andreas Beck (Kaptain B.). 23. (11) *Viktor Lindholm (Oversergent L.). Ialt først 19, tilsidst 22 Disciple.

Af disse Disciple agte de 12 først nævnte af VII Klasse at indstille sig til Afgangsexamen, for, saa fremt de bestaa, at dimitteres fra Skolen. Ligeledes agte de 6 først nævnte Disciple af V Realklasse (eller dennes hele ældre Afdeling) at underkaste sig Realafgangsexamen af den højere Grad, for at dimitteres fra Skolen, saa fremt de bestaa.

Til de i Juni—Juli 1868 afholdte Afgangsprøver indstillede sig følgende Disciple, der alle bestode med det nedenfor angivne Udfald:

1. Til Afgangsprøven for Studerende:

1. Johan Charles Louis Richter,
2. Christian Weis,

3. Axel Valdemar Olaf Ingerslev,
4. William Martin Sveistrup Thomsen,
5. Christian Brønlund Pontoppidan,
6. Ernst August Weis,
7. Ludvig Vilhelm Sofus Villaume Jantzen,
8. Lorents Frederik Pape,
9. Morten Emil Kirketerp,
10. Oskar Jakob Ludvig Bruun,
11. Johan Julius Brøndsted.

2. Til Realafgangsexamen:

1. Hans Sofus Poulsen,
2. Marius Johan Lange,
3. Theodor Carl Christian Duus,
4. Valdemar Daniel Bruun,
5. Vilhelm Christian Frederik Jespersen,
6. Frants Berthelsen Theilmann.

De skriftlige Prøver foretoges den 23 og 25—27 Juni, de mundlige i Forbindelse med Skolens Hoved-examen den 7—18 Juli (se forrige Aars Indb.-Skr. S. 58 fg.).

Opgaverne til de skriftlige Prøver vare følgende:

A. Afgangsprøven for Studerende.

1. Udarbejdelse i Modersmaalet. a) (Bunden Opgave) Handelsvejene imellem Ostindien og Europa fra de ældste bekjendte Tider indtil Nutiden. b) (fri Opgave). Hvad forstaaes ved Nødløgn og hvilken Berettigelse har dette Begreb?

2. Oversættelse fra Dansk paa Latin. Naar Romerne havde undervunget et Land med Vaaben og vilde beholde det under varigt Herredømme, sendte de gjerne 10 Sendingsmænd¹⁾ af Senatet, som med den seirrige Feltherre skulde ordne Alt og fastsætte et Regulativ²⁾ for Bestyrelsen³⁾ af Provindsen. Dette Regulativ maatte baade Provindsens Beboere og den romerske Øvrighedsperson, der hvert Aar saltes i Spidsen for dem, adlyde og det kaldtes undertiden Provindsens Lov og fik Navn af den Feltherre, der med Sendingsmændene havde forfattet det. Vi vilde gjøre dem, hvem dette Blad forelægges⁴⁾, Uret, hvis vi troede, at det var dem ubekjendt, at den

ene Deel af Sicilien blev gjort til romersk Provinds, da Q. Lutatius ved Seiren ved de ægatiske Øer havde endt den første puniske Krig og foreskrevet Karthagerne Fredsbetingelser, den anden, da M. Marcellus i den anden puniske Krig havde indtaget Syrakus. Men Cicero siger i de verrinske Taler, at de fleste Ting i denne Provinds bestyredes efter den Lov, som P. Rutilius med 10 Sendingsmænd havde givet. Det kan synes vanskeligt at forstaae, hvorfor her nævnes Rutilius og ikke Lutatius eller Marcellus. Men dette kommer deraf, at, da Sicilien mange Aar efter var bleven rystet af en heftig og farlig Slavekrig og hele Provindsens Tilstand forvirret, blev det overdraget Consulen P. Rutilius, som i Aaret 132⁵⁾ før Christi Fødsel havde kuet Slaverne, at fastsætte en ny Lov for Provindsen. Dog kunde P. Rutilius's Indretninger ikke forhindre, at nye Slaveuroligheder opstode omtrent 30⁶⁾ Aar senere, hvilke M. Aquilius, der var Consul A. 101⁷⁾, undertrykte.

1) Sendingsmand, legatus. 2) Regulativ, formula. 3) Bestyrelse, udtrykkes ved et Participium. 4) forelægge, proponere. 5) 132 skrives heelt ud med Ord, ikke med Taltegn. 6) 30 ligesaa. 7) 101 ligesaa.

3. Oversættelse fra Latin paa Dansk. Duæ fuerunt apud Græcos philosophorum sectæ, quæ summum bonum in voluptate ponerent omniaque hominum studia omnesque actiones ad iucunde vivendum referri oportere censerent, Cyrenaicorum et Epicureorum. Sed Cyrenaicorum disciplina, ab Aristippo Cyrenæo, qui Socratem audiverat, profecta neque diu floruit neque magnam habuit auctoritatem litterisve valde celebrata est. Maior fuit diuturniorque Epicuri fama et auctoritates, qui in insula Samo, quo pater eius Athenis colonus venerat, circa id tempus, quo Græciæ libertas a Philippo Macedone oppressa est, natus Athenis multos annos docuit ibique plus quam septuagenarius mortuus est. Neque tamen uterque eodem modo voluptatem interpretabatur aut eandem eius petendæ viam rationemque monstrabat. Aristippus enim voluptatem simpliciter metiebatur iucundo corporis animique sensu, qui quoque tempore perciperetur, eumque, qui beate vivere vellet, de præteritis futurisque multum cogitare vetabat. Epicurus voluptatis duplex esse genus docebat, alterum positum in motu iucundo corporis animive, alterum in quiete quadam et absentia omnis doloris, hoc autem altero voluptatis genere maxime beatam vitam contineri. Voluptatem autem omnem oriri illam quidem e corpore censebat, sed ad animum pertinere et in eo perfici atque absolvi, cum ad præsentem iucunditatis sensum et tranquillitatem adiungeretur memoria præteritarum voluptatum et spes futurorum bonorum.

Epicurum ipsum tradunt modeste et frugaliter sine ulla voluptatis turpitudine vixisse frequentia amicorum discipulorumque stipatum.

4. Opgave i Arithmetik. At fremsætte de almindelige Eliminationsmetoder og at opløse Ligningerne

$$\begin{aligned}y^2 + xy &= ax \\ x^2 - y^2 &= b(x-y)\end{aligned}$$

med Hensyn til x og y .

5. Opgave i Geometri. En regelmæssig Mangekants Sideantal forudsættes givet; hvilke Størrelser (Stykker) i Mangekanten ere dermed ogsaa givne? Hvormange andre Stykker maa endvidere være givne, for at Mangekanten skal være ganske bekjendt.

Hvorledes kan man af en indskreven regelmæssig Mangekants Sideantal n og dens Perimeter P finde den i samme Cirkel indskrevne regelmæssige $2n$ kants Areal A ? En regelmæssig 23 kants Perimeter er 1200 Alen, hvor stort er da Arealet af en 46 kant, som er indskrevet i samme Cirkel, og hvor stor er en af de Diagonaler i samme 46 kant, som deler den i to uregelmæssige Mangekanter med 6 og med 42 Sider?

B. Afgangsprøven for Realister.

1. Udarbejdelse i Modersmaalet. a) (Bunden Opgave) Beskrivelse af Kattegat. b) (Fri Opgave) At udvikle Betydningen af Ordsproget: Morgenstund har Guld i Mund.

2. Oversættelse fra Dansk paa Tydsk. Karl den Store efterlod ved sin Død sin Søn Ludvig et Rige, som strakte sig fra Ebro til Eideren¹⁾, fra Rom til de bøhmiske Bjerge og fra det allantiske Hav til Theis²⁾. Ingensinde fulgte en saa uduelig Søn efter en saa stor Fader. Ludvig den Fromme var mere skikket³⁾ til Munk⁴⁾ end til Hersker⁴⁾, og de skrækkelige Krige, først mellem ham og hans Sønner, dernæst mellem disse Brødre selv, endte først i Aaret 843 ved det karolingiske Riges Deling i Verdun. Dog kunde denne Deling ingenlunde varig grundlægge eller tilbageføre⁵⁾ Fred og Orden; tværtimod⁶⁾ viser Historien i de paa Karl den Stores Død følgende hundrede Aar en saadan Masse af Vilkaarlighed imellem de Store, som atter hævede sig og bekrigede hverandre, et saadant Overmaal af Elendighed iblandt Folket, af Aandssvaghed og Laster iblandt Kongerne, at ogsaa dette Verdensrige, ligesom de fleste øvrige, efter en kort blændende Glands styrtede ned i Mørket.

1) Eideren, die Eider. 2) Theis, die Theis. 3) være skikket, taugen. 4) Munk, Hersker, Artiklen tilføies. 5) grundlægge eller tilbageføre, begründen oder herstellen. 6) tværtimod, im Gegenheil.

3. Oversættelse fra Dansk til Engelsk. Anbefalet af sin Fætter, den berømte Hr. Shelley, een af Lord Byrons Skolekammerater, vovede¹⁾ Hr. Medwin at udbede sig Tilladelse til at gjøre²⁾ Hans Herlighed³⁾ sin Opvartning, medens han boede i Pisa imellem Aarene attenhundrede eenogtyve⁴⁾ og loogtyve⁴⁾. Saaledes var Begyndelsen til et Bekjendskab, der senere blev til Fortrolighed⁵⁾ Hr. Medwin giver os følgende korte Beskrivelse af Lord Byrons Person: „Jeg saae en Mand omtrent fem⁶⁾ Fod syv⁶⁾ Tommer høi; han syntes ikke at være mere end fyrretyve⁶⁾ Aar. Hans Haar, der var tyndt, var næsten blevet graat, og han tillod det at voxte længere bagtil⁶⁾ end Haar dengang pleiede at bæres. Naar man undersøgte hans Ansigt, kan det ikke nægtes, at hans Øine vare for nær Næsen, og at det ene var noget mindre end det andet; de vare graabrune⁷⁾ og havde i sig en Ild, som syntes at see igjennem Andres Tanker“.

1) vove, dare. 2) gjøre sin Opvartning, wait upon. 3) Herlighed, Lordship. 4) Tallene skrives med Bogstaver og ikke med Chiffre. 5) Fortrolighed, intimacy. 6) bagtil, behind. 7) graabrun, grayish brown.

4. Opgave i Arithmetik. Hvilke ere Rødderne af følgende Ligninger:

$$1) x^2 - ax + \frac{1}{4} a^2 - 1 = 0.$$

$$2) x^4 - ax^2 + \frac{1}{4} a^2 - 1 = 0.$$

$$3) (x-a)^4 - a(x-a)^2 + \frac{1}{4} a^2 - 1 = 0$$

Hvilke Værdier have Rødderne af den sidste Ligning, naar $a = 2\frac{1}{2}$, og naar $a = 100$?

5. Opgave i Regning. En Kornhandler kjøber et Partie Byg paa 68 Tdr. $5\frac{3}{4}$ Skpr. for ialt 389 Rd. 40 Sk., og senere 21 Tdr. 3 Skpr. til samme Priis pr. Tønde. Det første Parti sælger han med en Vinding af $14\frac{1}{2}$ Procent, det andet med et ligesaa stort Tab. Hvor mange Procent har han vundet ialt?

6. Opgave i Geometri. I en uregelmæssig Fjirkant forbindes to modstaaende Siders Midtpunkter med Diagonalernes Midtpunkter.

1. Beviis, at disse Forbindelseslinier danne et Parallelogram.
2. Hvorledes findes dette Parallelograms Sider, naar Fjirkantens Sider ere givne.
3. Naar bliver Parallelogrammet til en Rhombus?
4. Naar bliver det til en Rectangel?
5. Naar bliver det til et Kvadrat?
6. Hvad bliver der af Parallelogrammet, naar Fjirkanten selv er et Parallelogram?

7. Opgave i geometrisk Tegning. Man opgiver sig selv en vilkaarlig Firkant og en vilkaarlig Trekant. Derpaa forandres Firkanten til en Trekant, der er ligedannet med den givne Trekant.

Ved Afgangsprøven for Studerende var Professor Dr. Ussing fra Kjøbenhavn tilstede som Censor i Latin, mundlig og skriftlig, samt Græsk; ved Realafgangsexamen fungerede Professor Dr. Mundt fra Kjøbenhavn som Examenskommissær og deltog i Censuren i Mathematik og Naturlære, ligesom han ogsaa var tilstede ved Prøverne i de fleste andre Fag.

I Bedømmelsen deltog foruden Skolens Lærere efter Indbydelse, ved Afgangsexamen: Stiftsprovst Boesen, R. af D. i Dansk, Pastor B. Brammer i Historie, Løjtnant Paulsen i Mathematik, Auditor Bache i Naturlære og Provst Bendix, R. af D. i Hebraisk, ved Realafgangsexamen: Stiftsprovst Boesen i Dansk, Kaptain Wichfeld i Tysk og Fransk, Konsul Mørk i Engelsk, Pastor B. Brammer i Historie, Oberst Ankjær, R. af D. og Dbm. i Geografi, Apotheker Meyer i Naturlære.

Afgangsexamen for Studerende.

Kandidaternes Navne.	Fdarbejdelse i Modersmaalet.		Latin.		Græsk.	Historie.	Arithmetik.	Geometri.	Naturdere.	Hebraisk.	Points.	Hovedkarakter.
	bunden Opg.	fri Opg.	skriftlig.	mundlig.								
J. C. L. Richter..	mg	mg	$mg \div \frac{1}{3}$	mg	$mg + \frac{1}{2}$	ug	$mg \div \frac{1}{6}$	$ug \div \frac{1}{3}$	$ug \div \frac{1}{3}$	"	76	1ste
C. Weis.....	mg	mg	$mg \div \frac{1}{3}$	$mg \div \frac{1}{6}$	mg	$mg + \frac{1}{2}$	$mg \div \frac{1}{3}$	$g + \frac{1}{6}$	mg	"	71	1ste
A. V. O. Ingerslev	mg	mg	$mg \div \frac{1}{6}$	$mg + \frac{1}{6}$	$ug \div \frac{1}{3}$	$g + \frac{1}{3}$	mg	$g + \frac{1}{3}$	$mg + \frac{1}{3}$	"	71	1ste
W. M. S. Thomsen	mg	mg	g	$g + \frac{1}{2}$	$g + \frac{1}{2}$	mg	mg	$g \div \frac{1}{6}$	g	"	64	1ste
C. B. Pontoppidan	g	$g + \frac{1}{3}$	$g \div \frac{1}{3}$	g	$g + \frac{1}{2}$	g	$tg + \frac{1}{3}$	$tg + \frac{1}{3}$	g	"	48	2den
E. A. Weis.....	mg	mg	$g + \frac{1}{6}$	g	g	mg	$g + \frac{1}{2}$	$mg \div \frac{1}{6}$	mg	"	65	1ste
L. V. S. V. Jantzen	g	g	$tg + \frac{1}{2}$	$g \div \frac{1}{6}$	$mg \div \frac{1}{6}$	g	mg	$g + \frac{1}{6}$	$g \div \frac{1}{3}$	"	53	2den
L. F. Pape.....	g	g	g	$g + \frac{1}{6}$	$mg \div \frac{1}{6}$	$g \div \frac{1}{6}$	$g \div \frac{1}{6}$	$tg \div \frac{1}{6}$	$tg + \frac{1}{3}$	g	46	2den
M. E. Kirketerp..	$g \div \frac{1}{3}$	$g \div \frac{1}{3}$	$tg + \frac{1}{6}$	$g \div \frac{1}{3}$	mg	$g + \frac{1}{2}$	$mg \div \frac{1}{6}$	$g + \frac{1}{2}$	$mg \div \frac{1}{3}$	"	53	2den
O. J. L. Bruun...	g	g	$mg \div \frac{1}{6}$	$g + \frac{1}{2}$	$g + \frac{1}{2}$	$g + \frac{1}{2}$	$tg + \frac{1}{3}$	$tg + \frac{1}{2}$	$mg + \frac{1}{3}$	"	56	2den
J. J. Brøndsted ..	g	g	$g + \frac{1}{2}$	$g \div \frac{1}{3}$	g	$tg + \frac{1}{3}$	$mg \div \frac{1}{3}$	$g + \frac{1}{2}$	$g \div \frac{1}{3}$	"	49	2den

Afgangsexamen for Realister.

	Ud- dars- maalet.	Tysk.	Fransk.	Engelsk.	Historie.	Geografi.	Naturhist.	Naturali- ære.	Arithmetik.	Geometri.	Skrivning og Tezning.	Points.
H. S. Poulsen....	mg	sg	sg	sg	sg	sg	sg	sg	sg	sg	sg	59
M. J. Lange.....	sg	sg	sg	sg	sg	mg	sg	sg	mg	sg	sg	59
T. G. F. Duus....	mg	sg	mg	mg	sg	mg	mg	sg	tg	tg	tg	62
V. D. Bruun.....	tg	sg	sg	sg	tg	mg	sg	sg	sg	mg	mg	49
V. C. F. Jespersen	sg	sg	tg	sg	mg	ug	mg	mg	mg	sg	mg	64
F. B. Theilmann..	sg	sg	sg	mg	tg	mg	sg	tg	tg	tg	mg	45

Disse bestode altsaa alle Examen.

III.

Skolens Beneficier.

A. De Beneficier, som bortgives af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet efter Rektors Indstilling*), have i Skoleaaret 1868—69 været tillagte følgende Disciple:

*) Det meddeles her til Forældres og Værgers Underretning, at Ansøgninger om fri Skolegang eller de dermed i Forbindelse staaende Stipendier, som kunne stiles til Ministeriet eller til Rektor, maa indgives til Rektor ved det ny Skoleaars Begyndelse, senest indtil Midten af September. Ansøgningen maa indeholde fuldstændige Oplysninger om vedkommendes Formuesstilling og ledsages af paalidelige Vidnesbyrd fra bekendte Mænd. Uagtet et Beneficium kun tildeles for et Aar ad Gangen, behøver den, der allerede har nydt et saadant, ikke fremdeles at ansøge derom, ligesom Skolen ogsaa selv indstiller dem, der ere værdige dertil, til Forhøjelse af et lavere Beneficium. De øvrige Legater ansøges ikke, men tildeles efter Indstilling og Bestyrelsens Beslutning. Ingen Discipel kan ansøge om Beneficium før efter et Aars Skolegang.

1. Fri Undervisning: H. Brøchner, C. N. Boeck, C. F. Friis, J. N. Bindsbøll, C. M. Kjær, M. G. F. Brøndsted, V. O. Kjørboe, R. A. Meulengracht, J. M. Frisch, O. V. Boeck, J. C. Jensen, O. A. M. Thomsen, P. J. Liisberg, C. E. Skjerbæk, M. V. Marcussen, E. S. Flensborg, C. V. V. Schæffer, J. H. Stabell, H. C. A. Glæsel, J. F. Petersen, J. O. Lund, C. B. Valeur, F. Hasselriis, C. A. E. Andersen, R. E. B. Broager, J. V. H. C. R. Vissing, N. E. M. T. Pedersen og V. Kofod.

2. Undervisning mod nedsat [$\frac{1}{2}$] Betaling: H. V. Værum.

3. Extraordinære Gratister: O. E. Lund, A. P. Hovgaard, S. H. Warming og G. V. Hovgaard.

4. Mellemste Stipendium [35 Rd.], alt at oplægge: J. N. Bindsbøll og J. M. Frisch.

5. Laveste Stipendium [20 Rd.], alt at oplægge: O. E. Lund, M. G. F. Brøndsted og (alt at udbetale) J. E. Sundorph.

6. Puggaards Legat for Realdisciple [40 Rd.]: M. V. Marcussen.*)

*) Da Fundatsen for dette Legat af 25 Juli 1859, konfirmeret af Kongen den 5 August næstefter, saa vidt vides, ikke før har været trykt, meddeles den her.

I Haab om H. M. Kongens allerhøjeste Konfirmation have undertegnede Forstandere for Aarhus Kathedralskole affattet følgende Forslag til en Fundats for et af Grosserer Hans Puggaard i Kjøbenhavn oprettet Legat, der nu beløber sig til 1,052 Rd. 38 Sk. og af ham tidligere har været tillagt den videnskabelige Realskole i Aarhus, men efter dennes Nedlæggelse er overdraget til Aarhus Kathedralskole, ved hvilken fuldstændig Realundervisning er indført.

§ 1.

Legatet, skal føre Navn af Grosserer Hans Puggaards Legat for Realdisciple i Aarhus Kathedralskole.

§ 2.

Legatets Grundfond bestaar af 1,052 Rd. 38 Sk., af hvilke Renten af 1,000 Rd. aarlig uddeles. Den oversky-

B. Det grevelige Moltkeske Legat for Embedsmænds Sønner [2 Portioner, hver paa 40 Rd.], hvortil Lehnsbesidderen af Grevskabet Bregentved udnævner [nu Khre. Grev F. Moltke], oppebæres af A. P. Hovgaard og S. H. Warming.

C. Rosenkrantz's Legat [aarlig 46 Rd. 72 Sk.], uddeles til 4 værdige og trængende Disciple af Bi-

dende Del af Kapitalen tilligemed de efter § 4 eventuelt hjemfaldende Oplagspenge anvendes til Legatets Forøgelse, indtil en ny Stipendieportion i det mindste paa 20 Rd. aarlig deraf kan udredes. Renterne af alle Oplagspengene, der indsættes i Byens Sparekasse, anvendes til samme Øjemed.

§ 3.

For Legatets Bevarelse og Frugtbargjørelse drager Skolens Forstanderskab under Eforatets Tilsyn Omsorg efter de samme Regler, som ere foreskrevne for Skolens øvrige Kapitaler.

§ 4.

Renten af 1,000 Rd. tillægges hvert Aar en trængende og værdig Discipel af Skolens V eller øverste Realklasse saaledes, at Halvdelen udbetales strax og Halvdelen oplægges for ham til Udbetaling ved hans Dimission fra Skolen efter udholdt Afgangsexamen. Forlader han Skolen uden at have underkastet sig eller udholdt denne Examen, hjemfalde de oplagte Summer til Legatets Fond.

§ 5.

Udnævnelsen af Stipendiaten tilkommer Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet efter Indstilling af Rektor ved hvert Skoleaars Begyndelse. Hvis en trængende og værdig Discipel af Stifterens Familie skulde være i Skolens V eller øverste Realklasse, skal han fortrinvis have Adgang til Stipendiet. Udnævnelsen gjælder kun for et Aar.

§ 6.

Findes der i et enkelt Aar ingen Discipel i V Realklasse, der baade er trængende og værdig til Understøttelsen, oplægges Legatets Rente til næste Aar, og det samlede Beløb uddeles da i lige Dele til 2 Realdisciple. Er dette Aar kun 1 Discipel, der har de udfordrede Egenskaber, da kan, naar disse i fortrinlig Grad ere tilstede, det samlede Beløb ogsaa tillægges denne Discipel alene.

skoppen og Rektor, med Stadfæstelse af Stifterens, Rigsraad Rosenkrantz's Descendent, Besidderen af Stamhuset Rosenholm, for Tiden Kammerherre, Lehnbaron Rosenkrantz]. Heraf fik A. V. O. Ingerslev 16 Rd. 72 Sk., H. Brøchner, R. A. Meulengracht og O. A. M. Thomsen hver 10 Rd.

D. Pastor Hertels Legat [10 Rd. hvert andet Aar, navnlig bestemt til Flidsbelønninger af gode Bøger for Disciple i Mellemklasserne. Rektor indstiller til Stiftsøvrighedens Approbation]. 1868 uddeltes Bøger til V. H. Lunn og P. J. Liisberg af 5te Klasse, samt J. O. Lund af 4de Klasse.

E. Student Davidsens Legat [2 Portioner hver paa 10 Rd., tildeles efter Rektors Indstilling af Stiftsøvrigheden]: M. G. F. Brøndsted og J. M. Frisch.

F. Foghs Legat [1 Portion paa 10 Rd., til en Dimittend, tildeles efter Rektors Indstilling af Ejeren af Ryomgaard, nu Godsejer Mourier-Petersen]: A. V. O. Ingerslev.

G. Stougaard's Legat [1 Portion paa 8 Rd., tildeles efter Rektors Indstilling af Stiftsøvrigheden]: A. V. O. Ingerslev.

H. Pastor Schoubyes Legat [1 Portion paa 40 Rd., tildeles af Rektor og Lærerne til en Dimittend]: L. V. L. V. Jantzen.

I. Kantor J. Kabells Legat [1 Portion paa

§ 7.

Skulde i Fremtiden den særlige Realundervisning ved Aarhus Kathedralskole blive ophævet, tilkommer det Legatets Stifter, hvis han paa den Tid er i Live, eller i modsat Tilfælde Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet at bestemme, til hvilken anden offentlig Undervisningsanstalt Legatet i Overensstemmelse med dets Øjemed skal overdrages.

Aarhus, den 25 Juli 1859.

Hertz.

C. V. Boesen.

H. H. Blache.

40 Rd., tildeles af Rektor og Lærerne til en Dimittend]: W. M. S. Thomsen.

K. Pastor A. L. Kabelle's Legat [1 Portion paa 40 Rd., tildeles af Rektor og Lærerne til en Dimittend]: L. F. Pape.

Af det Schoubyeske Legats Oplagspenge tilstodes endvidere J. C. L. Richter 40 Rd., og af det J. Kabelle'ske Legats Oplagspenge A. V. O. Ingerslev 40 Rd.

L. Nis Nissens Legat: Renterne for 1868 udgjorde 527 Rdl., hvilke i et Læremøde den 12 Decbr. fordeltes saaledes:

1. De $\frac{4}{5}$ [til uformuende Disciple, der vise god Opførsel]: 421 Rd. 4 Mk.: H. Brøchner 46 Rd. 4 Mk., C. F. Friis 45 Rd., M. G. F. Brøndsted og J. N. Bindebøll hver 40 Rd., C. M. Kjær, R. A. Meulengracht og J. M. Frisch hver 30 Rd., T. Smit, J. C. Jensen, O. A. M. Thomsen, C. E. Skjerbæk, S. H. Warming, J. O. Lund, C. B. Valeur og P. D. Broager hver 20 Rd.

2. Den $\frac{1}{5}$ [til Disciple, der uden egenlig at behøve Understøttelse udmærke sig ved Flid og Sædelighed]: 105 Rd. 2 Mk.: C. F. Flagstad 20 Rd., H. Lunn og P. J. Liisberg hver 15 Rd., A. G. Elmquist, H. M. Lassen, P. M. Lunø og J. P. J. Hoffory hver 10 Rd., A. N. Biering og H. A. F. Brasch hver 7 Rd. 4 Mk.

Endvidere blev af dette Legats hjemfaldne Oplagspenge uddelt 180 Rd. til Studenterne her fra Skolen W. Thomsen, N. Laurberg, V. Jantzen, M. A. Haar, O. Meulengracht og C. M. Gradmann, 30 Rd. til hver.

IV.

Uddrag af Skolens Regnskab for Finansaaret 1868—69.

Indtægt.		₤	β
Beholdning den 1 April 1868		1900.	23
Landgilde		598.	88
” Forudbetaling		267.	81
Rest af Tiende	10,465.		52
Forudbetaling	5837.		87
Indtægt af Kirker og Præstekald		955.	2
” Forudbetaling		132.	59
Renter af Obligationer		48.	”
” - Prioritetsobligationer		1760.	68
Skolekontingenter	6803.		32
Indskrivningspenge		195.	”
Testimonia		120.	”
Forskjellige Indtægter		32.	64
Tienderestancer		3.	26
Tilskud fra Skolefonden	6000.		”
Ifølge Decision		14.	64
Indeholdt i Gager		810.	34
Bibliotheket		23.	”
Kabells Legat under Bibliotheket		22.	87
Stipendiefonden		132.	47
Foghs Legat		10.	”
Stougaards do.		8.	”
Dauidsens do.		20.	”
Rosenkrantz' do.		46.	72
Puggaards do.		52.	88
Schoubyes do.		40.	”
Kabells do.		127.	”
Nissens do.		586.	23
		<hr/>	
		37,015.	37

Udgifter.		₤	β
Skatter udrede af Skolevæsenet		837.	26
Kirkerne		504.	39
Indsendt Overskud	6000.		”
Ifølge Decision		21.	7
		<hr/>	
Lateris..	7362.		72

	Transport.	7362.	72
Lønning til Lærere.....		16,889.	59
Honorar for Inspektion		150.	”
Løn til Pedel.....		192.	”
Erstatning for Skolepenge.....		1763.	64
Timeundervisning.....		1711.	74
Pensioner og Vartpenge		828.	13
Bibliotheket.....		369.	22
Vedligeholdelse af Bygninger		411.	67
Hovedreparationer		196.	84
Lejeudgifter.....		40.	”
Inventariets Vedligeholdelse.....		240.	23
Godtgørelse for Afsavn af Bolig.....		96.	”
Brændselsforødenheder		519.	48
Belysningsforødenheder		19.	24
Skatter og Afgifter.....		161.	47
Regnskabsføring.....		460.	”
Forskjellige og ekstraordinaire Udgifter:			
a. Skoleopvartning.....	10 ^{sk} ” ^{sk}		
b. Rengjøring.....	146 - 16 -		
c. Porto, Protokoller, Skrivema- terialier	174 - 94 -		
d. Programmer og Skolehøjtide- ligheder.....	110 - 20 -		
e. Andre Udgifter	82 - ” -		
f. Extraordinære Udgifter (til Ryglæn).....	100 - ” -	623.	34
Til Indøvelse i Skydevaabens Brug		87.	74
Forskud og Indeholdelser til Livrente		999.	90
Stipendiefonden		128.	80
Foghs Legat		10.	”
Stougaards do.....		8.	”
Rosenkrantz's do.....		46.	72
Davidsens do.....		20.	”
Puggaards do.....		40.	”
Schoubyes do.....		80.	”
Kabells do.....		127.	57
Nissens do.....		580.	72
		34,165.	20
Beholdning den 31 Marts 1869		2850.	17
	Balance	37,015.	37

V.

Undervisningen.

A. I Henseende til de brugte Lære- og Læsebøger er der med Ministeriets Tilladelse sket følgende Forandringer fra indeværende Skoleaars Begyndelse: istedenfor Borgens latinske Læsebog benyttes Kern og Krebs's i III Klasse, istedenfor Bergs græske Læsebog benyttes Lunds i IV Klasse; fremdeles i Historie: Blochs og Thriges Lærebøger fra III Klasse efterhaanden opad istedenfor Kofods Udtog, samt Rimestads mindre Danmarks Historie i I og II Kl.; Erslevs Geografi for Realskoler i III Realklasse og efterhaanden i de følgende Klasser istedenfor Rimestads; i Matematik: Steens Opgaver i III og IV Kl. samt III og IV Realklasse. Den til Indførelse foreslaaede: Feddersens Dyrerigets Naturhistorie blev siden foreløbigt tilladt til et Forsøg i dette Skoleaar.

B. Oversigt over hvad der er læst og lært i Skoleaaret.**Dansk.**

I Kl. (Ingerslev). Funch, Røgind og Warburgs Læsebog er benyttet til Oplæsning, Analyse og Gjensfortælling; 43 af Digtene bag i Bogen ere lærte udenad. Det væsentlige af Grammatikken er mundlig gennemgaaet. Ugenlig 2 Diktatstile.

II Kl. (Ingerslev). Samme Læsebog som i foregaaende Klasse. Bojesens Grammatik, hvoraf det vigtigste er lært. Af Johansens „Livet i Danmark“ ere 13 Digte lærte udenad. 2 Stile ugenlig, afvekslende Diktat, Oversættelse fra Tysk og Gjengivelse af lette Fortællinger.

Studerende Klasser. III Kl. (Neergaard). Funchs Læsebog for Mellemlklasserne er benyttet til

Oplæsning og Analyse. Af Johansens „Livet i Danmark“ ere nogle Digte lærte udenad. Bojesens Grammatik er lært og repeteret. En Stil om Ugen.

IV Kl. (Gram). Samme prosaiske Læsebog som i foreg. og i efterfølgende Klasse. Af Holsts større poetiske Læsebog, der ogsaa bruges i følgende Klasse, ere adskillige Digte lærte udenad og til dem er der knyttet Bemærkninger om vedkommende Digteres Hovedværker og Liv. Nordisk Mythologi efter Arentzens Lærebog. To Hjemmestile, især af fortællende Indhold, og to Stile paa Skolen (Oversættelser) ere skrene maanedlig.

V Kl. (Gram). Det skriftlige Arbejde har været fordelt mellem Hjemmet og Skolen ligesom i IV Kl. Stilene have dels været af fortællende og beskrivende Indhold, dels Oversættelser. Digte ere lærte udenad, og Digtværker af Øhlenschläger og Heiberg ere forelæste tilligemed en Saga.

VI Kl. (Gram). Af Flors Haandbog i den danske Litteraturhistorie have Disciplene tilegnet sig Biografierne. De have oplæst og oversat de svenske Stykker. To Stile om Maaneden af beskrivende (skildrende) eller lettere ræsonnerende Indhold. En Saga er læst. Til Oplæsningen af Øhlenschlägers og andre Digteres Værker er føjet en Karakteristik af de forskjellige Digtarter og Vers.

VII Kl. (Gram). Litteraturhistorien er gennemgaaet fra Slutningen af 18de Aarhundrede til den nyeste Tid. To Stile maanedlig. Af Hammerichs svenske Læsebog er læst en Trediedel.

Realklasser. III Realkl. (Kleisdorff). Wulffs danske Læsebog er benyttet til Oplæsning og Analyse. Bojesens Grammatik er læst. 10 Digte lærte udenad efter Johansens „Livet i Danmark“. En Stil om Ugen; desuden Diktatstile. Digtværker oplæste.

IV Realkl. (Gram). Funchs Læsebog for Mel-

lemklasserne. Holsts større poetiske Læsebog. Fremgangsmaaden som i IV studerende Klasse. Ligesom i den følgende Klasse ere Stilene (4 om Maaneden) blevne skrevne dels hjemme, dels paa Skolen. Nordisk Mythologi efter Arentzens Lærebog.

V Realkl. (Gram). Læreren har søgt at gjøre Disciplene bekendte med de vigtigste Værker og Forfattere i den poetiske Litteratur. S. C. Müllers „Kortf. dansk Litteraturhist.“ er benyttet. Der er givet en Oversigt over den græske Mythologi. Iøvrigt som i V studerende Klasse; dog have Disciplene i øverste Afdeling nu og da besvaret lettere fri Opgaver.

Tysk.

(I og II Neergaard, alle de øvrige Klasser Funch.)

I Kl. Listovs Elementarbog S. 4—37 og 66—98. Det vigtigste af Formlæren efter „Det tyske Sprogs Bøjningsformer“ af Rung. Skriftlige Øvelser.

II Kl. Rungs Læsebog for de lavere Klasser S. 66—117. Jürs og Rungs Materialier Nr. 22—27, 30, 32 og 35—40. Af Rungs Bøjningsformer er det væsentligste læst og repeteret. Skriftlige Øvelser.

Studerende Klasser. III Kl. Af samme Læsebog S. 66—103, 117—129 og 207—220. Af Jürs og Rungs Materialier Nr. 16, c, 28—29, 31, 32—34, 35—39 og 46—48. Af Rungs og Funchs Bøjningslære ere de vigtigste Afsnit gennemgaaede.

IV Kl. Af Hjorts Læsebog er læst S. 58—87, 90—97, 99—101, 113—14 og 115—116. Bøjningslæren læst eller repeteret, Ordføjningslæren indøvet under Læsningen. Af og til oversat fra Dansk efter Jürs og Rungs Materialier.

V Kl. Af samme Læsebog S. 74—87, 113—127 og 134—160. Bøjningslæren repeteret, Ordføjningslæren indøvet under Læsningen. Af og til oversat fra Dansk efter Lorenzens Stiløvelser.

VI. Kl. Af samme Læsebog S. 160—164, 257—273, 548—560, 586—599 og 612—21; af Jürs og Rungs Deutsche Dichter S. 4, 6, 7, 8, 16—24, 37—39, 45—46 og 97—105; endvidere Schillers Wallensteins Lager og de tre første Akter af Die Piccolomini. Af og til Extemporallæsning. Maanedslæsning. Bøjningslæren repeteret, af Ordføjningslæren det vigtigste gennemgaaet efter Rung og Funchs Syntax.

Realklasser. III Realkl. Af Rungs Læsebog for de lavere Kl. er læst S. 66—103 og 169—191. Af Jürs og Rungs Materialier er gennemgaaet Nr. 16 c., 28, 29, 31, 33, 35—39 og 42—43. Af Bøjningslæren ere de vigtigste Afsnit læste, af Ordføjningslæren Hovedreglerne gennemgaaede mundlig og indøvede under Læsningen. Af Stile ere kun skrevne nogle faa i Slutningen af Aaret.

IV Realkl. Af Hjorts Læsebog er læst S. 21—88, 90—92. Af Bøjningslæren er det meste læst eller repeteret, af Ordføjningslæren ere de vigtigere Regler gennemgaaede mundlig og indøvede under Læsningen og ved skriftlige Øvelser efter Jürs og Rungs Materialier (i Alt 25 Stile).

V Realkl. B. Af samme Læsebog S. 47—58, 61—67, 116—131, 183—188 og 310—333. Bøjningslæren er repeteret, de vigtigere Regler af Ordføjningslæren gennemgaaede mundlig med Henvisning til Rung og Funchs Syntax. Stil i Reglen en Gang om Ugen.

A. Af Rungs Læsebog er læst S. 280—301; endvidere Schillers Wallenstein og die Piccolomini. Bøjningslæren repeteret, Syntaxen gennemgaaet fuldstændig. Stil en Gang om Ugen. Af og til Extemporallæsning. — Da 2 af denne Afdelings 6 Disciple ere gaaede over fra VI Latin- til V Realklasse, og nogle komne ind i Klassen fra andre Skoler, opgive de ikke alle det samme Pensum. Her angives hvad der er læst af 2 Disciple, som have gennemgaaet alle

Realklasser: af Rungs Læsebog S. 1—16, 28—35, 36—40, 47—77, 89—109, 159—176, 183—192, 196—199, 280—301, 348—360, Schillers Wallensteins Lager og die Piccolomini.

Fransk.

(Alle Klasser Schaldemose.)

II Kl. Borrings Manuel S. 1—49. Ahns praktiske Lærebog 1ste Kursus S. 1—61. Efter Ingerslevs Grammatik Flertalsdannelsen, Hunkjønnsdannelsen, Talord, Pronominer, Hjælpeverberne og de regelmæssige Verber. Afskrift efter Bog, enkelte Diktater og 38 Stile.

Studerende Klasser. III Kl. Borrings Manuel S. 50—62, 71—74, 81—94, 109—149. Ahn S. 75—92. Efter Ingerslevs Grammatik Formlæreu.

IV Kl. Ingerslevs Læsebog S. 1—24, 27—65. Af Ahns Lærebog repeteret S. 52—60, 75—91. Efter Ingerslevs Grammatik Formlæren.

V Kl. Ingerslevs Læsebog S. 94—132, 138—162, 189—199, 202—225, 254—258. Efter Ingerslevs Grammatik det vigtigste af Syntaxen, indøvet ved Hjælp af de tilsvarende Stykker af Ingerslevs Materialier. Som Maanedslæsning har Klassen opgivet af Souvestre „Dans la Prairie“ S. 1—36, 67—145, 231—251.

VI Kl. Ingerslevs Læsebog S. 294—304, 307—315, 354—373, 405—437, 442—449, 380—391. Som Maanedslæsning har hele Klassen opgivet af Souvestre „Dans la Prairie“ S. 37—67, 177—231: desuden de enkelte Elever efter eget Valg Fortællinger af forskellige Forfattere. Det Vigtigste af Ingerslevs franske Grammatik repeteret.

VII Kl. Sick's udvalgte prosaiske Stykker. I et Par Timer Oversættelse fra Dansk. I en enkelt Time er læst nogle Prøver af Thimothée Thrimm's *Cronique*.

Realklasserne. III Realkl. Borrings Manuel S. 62—74, 81—95, 109—140. Ahn S. 75—92. Efter Ingerslevs Grammatik det vigtigste af Formlæren.

IV Realkl. Ingerslevs Læsebog S. 1—22, 27—77. Efter Ingerslevs Grammatik Formlæren. Repeateret af Ahn S. 52—60, 75—92.

V Realkl. B. Ingerslevs Læsebog. S. 94—132, 138—153, 202 206, 259—290. Af Ahns Lærebog 1ste Kursus har Klassen repeteret de vigtigste danske Stykker. Som Maanedslæsning læst af Souvestre's „Dans la Prairie“ S. 5—37, 101—144. Af Ingerslevs Grammatik Formlæren og det vigtigste af Syntaxen. A. Opgiver til Afgangsexamen af Ingerslevs Læsebog S. 9—11, 12—20, 27—40, 41—62, 65 77, 94—132, 138—153, 189—199, 202 225, 259—289, 428—437.

Engelsk.

(Alle Klasser Kleisdorff).

Realklasserne. III Realkl. Listovs Læsebog 1ste Afdeling S. 1—32; Listovs Elementarbog S. 1—37. Lidt over 50 Stile ere skrevne, dels Diktat, dels Oversættelse fra Dansk til Engelsk.

IV Realkl. Listovs Læsebog 1ste Afd. S. 32—52; Listovs Læsestykker S. 33—42, 60—103. Listovs Elementarbog S. 32—45. Lassens Opgaver S. 93—122 (dels mundlig, dels skriftlig). Rosings Grammatik. Omtr. 50 Stile (dels Hjemmestile, dels Diktatstile).

V Realkl.*) Lassens Læsebog 2den Afd. S. 31—42, 127—148, 157—170, 180 201; som Maanedslæsning: A. Marryat: Japhet S. 83 112; B. Listovs Læsestykker S. 33 41, 61—85, 103—155. Lassens Opgaver S. 127—145, 148—176, dels skriftlig, dels mundlig. Rosings Formlære. 36 Stile, foruden nogle faa Diktatstile.

*) Til Afgangsexamen opgives: Lassens Læsebog 2den Afdeling S. 3—84, 97—148, 157—170, 180—201.

Studerende Klasser. VII Kl. B. Lassens Læsebog 1ste Afd. S. 1—9, 41—54, 133—136, 149—159, 188—195. Løkkes Grammatik Formlæren. (10 Disciple deltog). — A. Sheridan: The Rivals. Løkkes Grammatik. (2 Disciple deltog).

Latin.

III Kl. (Neergaard). Kern og Krebs's latinske Læsebog S. 1—16 og de latinske Stykker S. 16—29 og 49—57. Af Madvigs Grammatik er det vigtigste af Formlæren læst; af Ordføjningslæren ere de vigtigste Regler mundlig meddelte. Mundlige og skriftlige Øvelser.

IV Kl. (Lohse). Cæsar Bell. Gall. 2den Bog; Phædrus (Møllers og Thomsens Udvalg) Fab. 1—15; 46—60. Af Madvigs latinske Sproglære, 4de (5te) Udgave er det vigtigste af Formlæren repeteret; af Ordføjningslæren er læst og repeteret det meste af 1ste Afsnit, og af 2det Afsnit §§ 287, 305, 307, 310, 311, 313, 327—331, 349—354, 365—367, 372—374, med Forbigaaelse af de fleste Anmærkninger. Ugenlig ere i Reglen tre Stile skrevne efter Trojels Materialier, som ogsaa ere brugte til mundlig Oversættelse fra Dansk paa Latin.

V Kl. (Hovgaard). Cæsar de bello Gallico 1ste Bog og 2den Bog Kap. 1—17; Ciceros første og anden Tale mod Catilina; Ovids Metamorphoser efter Blochs Udvalg: Phaethon, Vers 1—360, Europa. Af Madvigs Sproglære er læst i Sammenhæng og repeteret (med Undtagelse af enkelte Regler og mange Anmærkninger) Ordføjningslærens 2det Afsnit Kap. 1—8 samt enkelte Regler af Kap. 9; desuden første Afsnit repeteret samt nogle Partier af Bøjningslæren. Ugenlig ere i Reglen to Stile skrevne, desuden er Klassen jævnlig øvet i mundlig Oversættelse fra Dansk til Latin.

VI Kl. (Kleisdorff). Ciceros første og anden Tale mod Catilina; Livius 1ste Bog; Virgils Æneide 1ste Sang. Af Madvigs Ordføjningslære er læst fra II Kap. 9 til Enden; Formlæren og den øvrige Del af Syntaxen repeteret. Ingerslevs Materialier og Henrichsens Versioner. 2 Stile om Ugen, skrevne dels hjemme, dels paa Skolen, (ialt omtrent 60—70); af og til Extemporalstile og mundlig Stil. Af Tregders Mythologi er læst 1ste og 2det Kap.

VII Kl. (Rektor).*) Hele Klassen har læst Horats' Oder 1ste og 2den Bog, Brevene 1ste og 2den Bog med Ars poetica, Ciceros Cato Major og Lælius. Dimittenderne have særskilt læst Seneca de providentia, Qvintilian X Bog, Kap. 1 (Flemmers Udvalgt), Ciceros Taler for Archias og Ligarius; den yngre Afdeling har særskilt læst Ciceros 4 Taler mod Catilina (de 2 første Repetition) Tacitus' Annaler I, og Livius 3die Bog Slutn. (60—71). Den latinske Litteraturhistorie er læst efter Tregder, Partier af Madvigs latinske Sprog-lære ere repeterede, nogle Dele af Bojesens romerske Antikviteter læste. Extemporallæsning: de ældre efter Flemmers Udvalg, de yngre efter Henrichsens Opgaver (hver Afdeling omtr. 65 Sider). Der er skrevet 2 latinske Stile om Ugen hjemme; i den sidste Del af Skoleaaret flere Stile og Versioner udarbejdede paa Skolen, og da i Regelen kun et Hjemmearbejde om Ugen. Dimittenderne have repeteret det tidligere læste.

Græsk.

IV Kl. (Neergaard). Lunds Læsebog forfra til S. 23 med Undtagelse af S. 5—7 (Stykke 8—17);

*) Til Afgangsexamen opgives: Horats' Oder I og II, alle Brevene. Virgils Æneide I, III og IV Bog. Livius I, II, III Bog, Sallusts Jugurtha, første Halvdel. Ciceros 4 Taler mod Catilina, pro lege Manilia, pro Archia, p. Ligario; Ciceros Cato Major og Lælius; Seneca de providentia, Qvintilian X, 1.

endel Exempler ere forbigaaede. Af Bergs Formlære læst det tilsvarende.

V Kl. (Kleisdorff). Bergs Læsebog 1ste Aars Kursus S. 43—46 og 58—64; Xenofons Anabasis 4de Bog Kap. 1—7. Bergs Græsk Formlære læst og repeteret; synktaktiske Regler meddelte under Læsningen.

VI Kl. (Neergaard). Xenofons Anabasis 3die Bog Kap. 3, 4 og 5; Homers Odysse 6te og 7de Bog; Herodots 9de Bog Kap. 1—58. Bergs Formlære er repeteret. Til Examen opgives kun det af Homer og Herodot læste.

VII Kl. (Rektor).*) Hele Klassen har læst: Platons Euthyfron og Menon, Demosthenes' 1ste og 2den Tale mod Filip og Talen om Freden; Tregders Anthologia Græca: Hymner, Elegier, Epigrammer og Mele. Tregders Litteraturhistorie og Mythologi ere gennemgaaede. Dimittendernes særskilt: Herodots 6te Bog (hvoraf noget forhen læst); desuden repeteret det tidligere læste. Den yngre Afdeling har særlig læst: Demosthenes' Tale om Khersones og Herodots 8de Bog (den sidste Halvdel), samt Madvigs græske Ordføjningslære, 2det Afsnit (Læren om Maaderne og deres Tidens Brug).

Hebraisk.

(Hovgaard).

VII Kl. B. Genesis Kap. I—XI; det vigtigste af Whittes Grammatik indtil Gutturalverberne. — A. 40 Kap. af Genesis, Whittes Grammatik.

*) Til Afgangsexamen opgives: Herodot III og VI Bog; Homers Odysse III, V, VI og XII Bog. Tregders Anthologi: Hymner, Elegier, Epigrammer og Mele. Xenofons Apomn. 1ste Bog, Platons Euthyfron og Menon; Demosthenes' Taler mod Filip 1 og 2; Talen om Freden.

Religion.

(I—IV Kl. og Realkl. Ingerslev, V—VII Kl. Gram).

I Kl. Hele Balslevs Bibelhistorie. Luthers Katechismus: de 10 Bud, Troen og Fadervor. 10 Psalmer.

II Kl. Assens's Bibelhistorie S. 1—61. Balslevs Lærebog §§ 1—54. Nogle Psalmer.

Studerende Klasser. III Kl. Assens's Bibelhistorie S. 61—114, 117—119, 125—128 og 136—138; Balslevs Lærebog § 55—105. Bibellæsning (Matthæi Evangelium). Psalmer.

IV Kl. Assens's Bibelhistorie S. 139—187. Hele Balslevs Lærebog. Bibellæsning (Apostlenes Gjæringer) og Psalmer.

V Kl. Assens's Bibelhistorie S. 187 til Slutn. Kurtz's Religionslære S. 78—165. Bibellæsning.

VI Kl. Assens's Bibelhistorie. Kurtz's Religionslære fra S. 78 til Slutn. Bibellæsning.

VII Kl. A. Jakobs Brev, Matthæus's Evangelium og første Brev til Thessalonikerne ere læste i Grundsproget, Apostlenes Gjæringer i Oversættelse. I Kirkehistorie er der dvælet ved Kristendommens Indførelse i Norden og ved Reformationen. — B. Lukas's Evangelium i Grundsproget. Af Kirkehistorien er der meddelt en Skildring af de tre første Aarhundreder.

Realklasser. III Realkl. Assens's Bibelhistorie S. 61—114, 117—119, 125—128 og 136—138. Balslevs Lærebog § 55—100. Bibellæsning (Lukas's Evangelium) og Psalmer.

IV Realkl. Assens's Bibelhistorie S. 139—234. Hele Balslevs Lærebog. Bibellæsning (Apostlenes Gjæringer) og Psalmer.

Historie.

(Høygaard, undtagen VI Kl. og Realklasserne Lohse).

I Kl. Ingerslevs fragm. Historie: Oldtiden og Begyndelsen af Middelalderen (m. Undt. af S. 32—34).

II Kl. Samme Lærebog: Middelalderen og den nyere Tid til Aar 1814 (med Undtagelse af S. 34—38).

Studerende Klasser. III Kl. Thriges Danmarks, Norges og Sveriges Historie til Kristian den tredies Død (S. 147).

IV Kl. Samme Lærebog: den nyere Tid fra Frederik den anden; Thriges mindre Lærebog i den gamle Historie, første Afsnit.

V Kl. Thriges Danmarks, Norges og Sveriges Historie: den nyere Tid; Blochs Lærebog i Middelalderens Historie, første Afsnit § 1—5.

VI Kl. Kofods Udtog: den nyere Historie fra 1560 (med Undtagelse af Nordens, Preussens, Ruslands, Tyrkiets og Asiens Historie).

VII Kl. B. Thriges Danmarks o. s. fr. Historie. Kofods Udtog: Oldtidens samt Ruslands, det græske Kejserdømmes, Tyrkiets og de asiatiske Folks Historie. — A. Thriges Danmarks o. s. fr. Historie. Kofods Udtog af Verdenshistorien.

Realklasser. III Realkl. Kofods fragm. Historie: Oldtiden og Middelalderen indtil Helvetiens Befrielse. Allens Danmarks Historie forfra til Valdemar den andens Død.

IV. Realkl. Kofod: Middelalderen fra Helvetiens Befrielse og den nyere Historie indtil 1815. Allen: fra Erik Plovpenning til Kristian IV's Regeringstiltrædelse.

V Realkl. B. Kofod: den nyere Historie fra den franske Revolution. Allen: fra Kristian IV's Regeringstiltrædelse ud. — A. Hele Kofods fragm. Historie og hele Allens Danmarks Historie.

Geografi.

(I og II samt Realkl. Lohse, de stud. Kl. Erslev).

I Kl. Af Erslevs Lærebog for Latinskolernes 1ste og 2den Klasse S. 4—59 o: Fordelingen af Ha-

vet og Landet (med Forbigaaelse af adskilligt), Evropa, Danmark med Slesvig, Nordevropa, Østevropa, Mellemevropa.

II Kl. Af samme Bog S. 57—115 o: Schweiz, de britiske Øer, den pyrenæiske Halvø, Italien, den tyrkisk-græske Halvø, Asien, Afrika, Amerika, Avstralien.

Studerende Klasser. III Kl. Erslevs store Lærebog (Nr. 1): Indledningen, de 3 nordiske Riger og Østevropa (adskillige Partier ere sprungne over).

IV Kl. Samme Bog: Østevropa, Mellemevropa, og de britiske Øer (et og andet er sprunget over).

V Kl. Samme Bog: Sydevropa og de fremmede Verdensdele (et og andet er sprunget over).

VI Kl. Samme Bog helt igjennem; de i de lavere Klasser oversprungne Stykker ere medtagne.

Realklasser. III Realkl. Danmark, Norge, Sverige, Østevropa og Vestevropa.

IV Realkl. Rimstad: Sydevropa, Mellemevropa og Asien.

V Realkl. B. Af Erslevs „de tre nordiske Rigers Geografi“: Danmark, dog med Forbigaaelse af adskilligt, især i Afsnittet „Folket og Staten“. Af Rimstads: Afrika, Amerika og Avstralien. — A. Hele Rimstads Bog med Undtagelse af Danmark, der er læst efter Erslev.

Naturhistorie.

(Erslev).

I Kl. Efter Krøyers mindre Lærebog er givet en Oversigt over Dyrene og Planterne.

II Kl. Efter Feddersens Bog er læst Pattedyrene og Indledningen til Fuglene.

Studerende Klasser. III Kl. Fuglene og Krybdyrene.

IV Kl. De lavere Dyr.

V Kl. Speciel Botanik, efter Petit.

VI Kl. Repetition af hele Zoologien og Botanikken.
Realklasser. III Realkl. Fuglene og Krybdyrene.

IV Realkl. De lavere Dyr.

V Realkl. A. Det Samme som VI Kl. — B.
Det Samme som V Kl.

Naturlære.

(Warming).

VII Kl. B. Ørsteds Naturlære indtil sammensat Bevægelse; Elektricitet og Magnetisme efter Petersens Lærebog. Mundts Astronomi til heliocentriske Steder. — A. Ørsteds Naturlære fra sammensat Bevægelse. Elektricitet og Magnetisme efter Petersens Lærebog. Mundts Astronomi fra heliocentriske Steder; det forhen læste repeteret.

V Realkl. Holtens Naturlære, den mekaniske Del. Johnstrups Kemi. A. har repeteret det forhen læste.

Regning, Arithmetik, Geometri.

I Kl. (Ingerslev). De fire Regningsarter med Brøk.

II Kl. (Ingerslev). Reguladetri.

Studerende Klasser. III Kl. (Ostermann). Steens elementære Arithmetik til Division af en Sum. Regning: Procentregning, omvendt og sammensat Reguladetri.

IV Kl. (Ostermann). Steens elementære Arithmetik fra Division af et Produkt til „Anhang“. Mundts Geometri til Cirklen.

V Kl. (Ostermann). Steens elementære Algebra: Potens og Rod til Logarithmer. Mundts Geometri fra Cirklen til Korders Beregning. Opgaver hjemme hver anden Uge.

VI Kl. (Ostermann). Steens elementære Algebra: Logarithmer, Ligningers Opløsning, Anvendelser af

Ligninger. Mundts Geometri fra Korders Beregning til Enden. Opgaver hjemme en Gang ugenlig.

VII Kl. (Ostermann). A. Repeteret hele Mathematiken. — B. H. Smiths Trigonometri. Mundts Stereometri til andet Tillæg. Hele Klassen Opgaver hjemme en Gang ugenlig.

Realklasser. III Realkl. (Ostermann). Steens elementære Arithmetik til Division. Regning: Procentregning, omvendt og sammensat Reguladetri. Mundts Geometri til Cirklen.

IV Realkl. (Warming). Steens elementære Arithmetik fra Division til Enden. Mundts Geometri til den retvinklede Trekant. Procentregning og sammensat Reguladetri. Geometrisk Tegning.

V Realkl. (Warming). Projektionstegning; Regning; Opgaver dels paa Skolen dels hjemme. B. Stens elementære Algebra til Potens i udvidet Betydning. Mundts Geometri fra den retvinklede Trekant til Enden. — A. Steens elementære Arithmetik fra Logarithmer til Enden; det forhen læste repeteret. Mundts Geometri repeteret.

Tegning, Skrivning og Sang

har været indøvet paa samme Maade som tidligere.

Nogle Forandringer, som dels ere forberedte dels agtes indførte fra næste Skoleaars Begyndelse, ville blive omtalte i det kommende Aars Indbydelsesskrift.

Gymnastik.

Disciplene have været inddelte i 4 Hold, af hvilke 1ste (VII Kl.) er blevet øvet i Skydning, Gymnastik, Hugning og Exercits; 2det (VI og V Realkl.) i Gymnastik og Exercits; 3die (de øvrige Mellemlklasser) i Gymnastik, hvert Hold med 2 Timer om Ugen, endelig 4de Hold (II og I Kl.) i Gymnastik med 3 Timer om Ugen.

Den 8 Maj d. A. blev 'Gymnastikundervisningen inspiceret af Gymnastikdirektøren, General la Cour; men Skydning kunde ikke anstilles, da Byraadet havde forbudt Afbenyttelsen af den tidligere brugte Skydebane. Endnu ere disse Øvelser ikke komne istand (den 20 Juni), fordi der endnu ingen Banc har været at faa. Svømning har iaar endnu ikke taget sin Begyndelse (den 22 Juni) paa Grund af Kulden i Luften og Vandet.

Beretning

om Udfaldet af Skarpskydningen med Riffel i Skydeaaet 1868 ved Aarhus Kathedralskole.

Antal af Disciple, som deltog i Øvelserne.	Distance.	Skuddenes Antal.	Antal af Træffere i støttet Anlæg.		Antal af Træffere i frit Anlæg.		Points.	
			indenfor det mindre Rectangel.	i den øvrige Del af Skiven.	indenfor det mindre Rectangel.	i den øvrige Del af Skiven.	Summa	Gjennemsnit
17	50	75	22	8	24	7	127	1 ² / ₃
30	100	220	12	15	115	48	349	1 ⁷ / ₁₂
6	150	21	2	"	9	7	33	1 ⁴ / ₇
21	200	366	28	22	160	82	530	1 ¹ / ₂
11	250	182	8	12	69	52	235	1 ¹ / ₂
14	300	126	4	13	45	41	161	1 ¹ / ₃
Summa paa alle Distancer		990	76	70	422	237	1435	1 ⁵ / ₁₁

Anm. Skiven har haft Form af et Rectangel, omtrent 6 Fod høj og 4 Fod bred; inderst i samme et Centrum og uden om dette i omtrent 1 Fods Afstand et mindre Rectangel. Skud i Centrum talte 3 Points, i det mindre Rectangel 2 Points og uden for dette i Skiven 1 Points.

Ved Præmieskydningen den 25 September blev skudt paa 250 Alens Afstand uden Anlæg, 6 Skud af hver af de 11 ældste Disciple. De Præmietagende vare: 1ste Præmie J. F. F. Wichfeld (12 Points), 2den Præmie Th. Smit (11 Points), 3die Præmie O. Lund (10 Points).

VI.

Bibliotheket

har i Løbet af indeværende Skoleaar modtaget den Tilvæxt, som nedenstaaende Fortegnelse udviser:

I. **Mathematik og Naturvidenskab.**

- Botanisk Tidsskrift, udgivet af den naturhistoriske Forening i Kbhvn ved P. Heiberg. 3. Bind 1. H. Kbhvn., 1869. C. d. 209.
- Duhamel, J. M. C., des methodes dans les sciences de raisonnement. Paris, 1865. C. 184—85.
- Figurier, L., Jordkloden efter Syndfloden, 6—10 H. Kbhvn, 1869. C. d. 219.
- Mathematisk Tidsskrift, anden Række, fjerde Aarg. 5—12, femte Aarg. 1—4. 1868—69. C. a. 160.
- Nouvelles annales de mathématiques. Redigées p. Terquen et Gerono. 1868, juin—dec., 1869. janv.—avr. Paris. C. a. 167.
- Panum, P. L., orienterende Bidrag til det medicinske Studiums og Examensvæsens Reform. Kbhvn., 1868
- Poggendorf, Annalen d. Physik u. Chemie, V, 11—15 Bd., 16 Bd., 1—3 H. Leipz., 1867—69. C. c. 53.
- Stage, G. G., Undersøgelse angaaende Barselfeberen i Danmark udenfor Kjøbenhavn. Kbhvn., 1868.
- Tidsskrift for Physik og Chemie saunt disse Videnskabers Anvendelse. Udgivet af A. og J. Thomsen. 7. Aarg. 4—10. H. Kbhvn. 1868—69. C. c. 258.
- Tidsskrift for pop. Fremstillinger af Naturvidenskabene. III, 5. Bd. 3—4. H. IV, 1. Bd., 1—2. H. 1868—69. Kbhvn. C. c. 35.
- Toft, L. F., om Ulceration og Perforation af Processus vermiformis. Kbhvn., 1868.
- Varberg, R., Udflugter paa Naturvidenskabens Enemærker. Kbhvn., 1868. C. e. 52.
- Wiinstedt, W., Bidrag til Læren om den scarlatinøse Albuminuri. Kbhvn., 1868.
- Wurtz, Ad., histoire des doctrines chimiques depuis Lavoisier jusqu'a nos jours. Paris, 1868. C. e. 262.

II. **Historie og Geograf.**

- Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie, 1866—68, 1869. 1. H. C. p. 51.

- Aarsberetning fra det kongl. Geheimearchiv. 4. Bd. 3. H. Kbhvn., 1868. B. 591.
- Arnæmagnæanske Haandskrifter i fotolitografiske Aftryk: 1) Nr. 24, 4to, Valdemars sællandske Lovs første Femtedel. 2) Nr. 674, 4to, det ældste Brudstykke af Elucidarius paa Islandsk. Kbhvn., 1869. C. b. 377.
- Bauer, R. W., Calender for Aarene fra 601 til 2200 efter Kristi Fødsel. Kbhvn., 1869. C. n. 291.
- Bang, J. P., Historiens vigtigste Begivenheder, fragm. fremstillede. Kbhvn., 1868. C. a. 494.
- Becker, Verdenshistorie, 17. Bd. Tyve Aars Historie (1848-67) af Edu. Arnd. Overs. af N. Bache. 1-2. H. Kbhvn., 1868.
- Billeder af berømte danske Mænd og Kvinder. H. 19-29. B. 643.
- Danske Mindesmærker, udg. af en Forening. 11-12 H. (Tab. XXII-XXIX). A. 156.
- Danske Samlinger for Historie, Topographi, Personal- og Litteraturhistorie. Udg. af Chr. Bruun og O. Nielsen. 3. Bd. 4. H., 4. Bd. 1-3. H. Kbhvn., 1868-69. C. b. 360.
- Den dansk-tydske Krig i Aarene 1848-50. 1. Del Krigen i 1848. Andet Afsnit. Første Afdeling. Hermed 2 Kaart. C. b. 368.
- Gunnlauvs Saga ormstunga, udg. af O. Rygh. Christiania, 1862. C. b. 376.
- Heimskringla eller Norges Kongesagaer af Snorre Sturlason, udg. af C. R. Unger. Christiania, 1868. C. b. 375.
- Historisk Tidsskrift. Tredie Række, 6 Bd, 1-2. H. C. b. 336.
- Hjørt, P., kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemådes og Dannelses Historie. Literær-hist. Afd. 1-2. Bd. Kbhvn., 1862-63. C. b. 342.
- Hof- og Statskalender for Kongeriget Danmark. Kbhvn., 1869. B. 595.
- Kinch, J., Ribe Bys Historie og Beskrivelse indtil Reformationen. 2. H. Ribe, 1868. C. b. 372.
- Meddelelser fra det norske Rigsarchiv. 1. Bd 2. H. Christiania, 1867. C. b. 379.
- Nestors, russiske Krønike, overs. og forkl. af C. W. Smith. Kbhvn., 1869. C. d. 21.
- Norske Magazin. Skrifter og Oplegninger ang. Norge og forfattede efter Reformationen. Saml. og udg. af N. Nicolaysen. 2. Bd. 3-5. H. Christiania, 1866-68. C. b. 380.
- Det Norske Oldskriftselskabs Samlinger I-XII. Christiania, 1862-69.

- Petermann, Mittheilungen über wichtige neue Erforschungen auf d. Gesamtgebiete d. Geographie. 1868, 1—XII, 1869, 1—III, Ergänzungsheft Nr. 27. B. 640.
- Prospekter af danske Herregaarde af F. Richardt og E. Secher. 20. Bd. 2—4. H. B. 502.
- Richardt, F., og G. E. Secher, danske Kirker, Slotte, Herregaarde og Mindesmærker. H. 5—8, 1867, H. 1—3, 1868. B. 644.
- Roma vetus, ed. H. Reinhard. Stuttgart.
- Samling af Love og Anordninger m. v. 1865—69. 3—4. H.
- Statistiske Meddelelser, 7. Bd. Kbhvn., 1868. C. n. 280.
- Statistisk Tabelværk, tredje Række, 8—11 Bd. B. 625.
- Sundt, Eilert, om Husfliden i Norge. Første Beretning. Christiania, 1867. C. n. 292.
- Unger, C. R., Codex Frisianus. En Samling af norske Kongesagaer. H. 1. Christiania, 1869. C. b. 378.
- , Morkinskinna. Christiania, 1867. C. b. 374.
- Weber, G., allgem. Weltgeschichte. Lief. 35—40.

III. Filologi og Sprogvidenskab.

- Aars, J., oldnorsk Formlære for Begyndere. Christiania, 1862. C. 284 (Hist. C. b. 376).
- Cicero, M. T., de finibus bonorum et malorum libri V. J. N. Madvigins rec. et enarravit. Editio alterae mendata. Haun., 1869. C. b. 725.
- Dalin, A. F., ordbok öfver svenska språket. 1—2. D. Stockholm, 1850—53. B. 63—64.
- Grein, C. W. M., Bibliothek d. angelsächsischen Poesie. 2—4. Bd. Cassel und Göttingen, 1858—64. C. 248.
- Grimm, J. u. W., deutsches Wörterbueh, fortgesetzt v. Hildebrand u. Weigand. 4. Bd. 2. H., 5. Bd. 1—8. H., 4. Bd. 2. Abth. 1 H.
- Herrig, Archiv für das Studium d. neueren Sprachen u. Literaturen. 42. Bd. 2—4. H., 43. Bd., 44. Bd. 1. H. 1868—69. C. 232.
- Laurenson, Peder, Malmøbogen, udg. af Holger Fr. Rørdam. Kbhvn., 1868. C. 285.
- Platons Theaitetos, oversat og oplyst ved Anmærkninger af B. F. Dahl og F. C. B. Dahl. Kbhvn., 1869. F. 555.
- Rietz, J. E., Ordbok öfver svenska allmoge-språket. II—XI. Lund, 1867. B. 51.

- Traut, G., vollständiges Lehrgebäude d. lat. Sprache. Frankfurt, 1868. H. 204.
- , Schlüssel z. voll. Lehrb. d. lat. Spr. Frankf. 1868. H. 205.
- Trojel, F. C. L., Homers Odyssee. V—VIII. Kbhvn., 1858. F. 553.
- Unger, C. R., gammel norsk Homeliebog. Christiania, 1864. C. 286.
- Wimmer, L. F. A., Navneordenes Bøjning i ældre Dansk. Kbhvn., 1868. C. 287.

IV.

a. Pædagogik og Skolevæsen.

Neue Jahrbücher f. Philologie u. Pädagogik, begr. v. Jahn 97—98. Bd., 99—100. Bd. 1—2 H.

Tidsskrift for Philologi og Pædagogik. 7. Aarg. 4. H. 8. Aarg. 1—2.

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet har som sædvanlig tilsendt Skolen Programmer fra Universitetet, fra de danske, norske og svenske Skoler for 1868, af hvilke følgende indeholde Afhandlinger:

1. Indbydelsesskrift til Universitetets Reformationsfest 1867 (F. Schiern, Kongeriget Skottlands endelige Forening med Kongeriget England til Kongeriget Storbritannien). Indbydelsesskrift i Anledning af Kongens Fødselsdag 1868 (N. L. Westergaard, Bidrag til de indiske Landes Målavas og Kanyakubjas Historie).

2. Aalborg (G. Lund, kritiske Bemærkninger om Texten i Ciceros Lælius). Frederiksborg (C. Berg, om Sprogenes Udbredelse og Slægtskab). Helsingør (V. Lassen, Bidrag til Helsingers Historie). Horsens (V. J. Bisted, Torquato Tasso's befriede Jerusalem, forts.). Nykjøbing (M. Witrup, Bidrag til Nykjøbing Kathedralskoles Historie, 3. Hefte). Odense (Henrichsen, Bidrag til Skolens Historie, 10. Hefte, Slutn.). Roskilde (S. Povelsen, Bidrag til Samvirken mellem Skolen og Hjemmet). Rønne (Jespersen, Phosphoriten paa Verdensudstillingen og Phosphoriten paa Bornholm). Sorø (Heise, Jac. Benignus Winsløvs Thesis om Dødstegnene. Med en For-tale).

3. Arendal (A. Smith, Fremstilling af Combes Regler for Sundhedspleien). Bergen (J. F. Lampe, Fortegnelse over de Kandidater, som ere dimitterede fra Bergens lærde Skole i Tidsrummet fra 1756—1780, med biografiske Oplysninger; M. K. Holfeldt, de vigtigste romanske Ord i det franske Sprog, alfabetisk ordnede og forklarede). Kongsberg (J. Graff, Katalog

over Skolens Bibliothek). Kristiania (Kathedralskolen: S. Vogt, det hellige Land. Aars og Voss's Skole: J. Aars, om Iliadens 18de bog; om indforelsen af øvelser i den græsk-makedoniske elementar-taktik i latinskolerne. Nissens Latin- og Realskole: Y. Nielsen, de nordenfjeldske Begivenheder i Aarene 1657—1660). Kristiansund (B. E. Bendixen, Efterretninger om Nordmør og Kristiansund). Molde (F. M. Bugge, 24 norske Udarbejdelser af Skolens Disciple). Tromsø (E. W. Taralsen, endel Tillægsbemærkninger til Lembeckes Udgave af Horats' Ode og Breve).

4. Gøteborg (A. O. Heurlin, Bidrag till Hvitfeldske stipendii-stiftelsens historia sedan år 1814). Jönköping (A. G. Ahlqvist, Konung Erik XIV's fängelse och död). Linköping (V. E. Schultz, om latinundervisningen i de tre lägre latinklasserna). Luleå (P. F. Widmark, Ovidii epistolarum heroidum epist. XI: „Medea Jasoni“, Suethicis versibus expressa). Malmö (O. A. Stenkula, om Skånska städernas författning ved medlet af 17de århundradet). Norrköping (H. Aspling, Bidrag till Norrköpings skolas yttre historia; — *Traité des prépositions subordonnées dans la langue française* I). Nyköping (C. J. Lindbom, metrisk öfversättning af Virgili *Æneis*, andra sången). Stockholm (L. A. Aulin, om de Homeriska sångernas förhållande till det Grekiska lifvet och bildningen). Umeå (P. Walderström, reseberättelse). Westerås (D. A. Sundén, ur svenska språkets ordbildningslära). Westervik (J. D. Smitt, några satser ur vibrationstheorien). Wexjö (N. J. Scheutz, svenska faunogamernas och bråkenarternas vetenskapliga namn). Wisby (Lindström, om Gotlands nutida mollusker). Örebro (C. R. Snudström, Örebro läns vertebratfauna). Östersund (K. H. Brandt, afhandling i svensk prosodik).

b. Skønne Videnskaber og Kønster.

- Grundtvig, Sv., Danmarks gamle Folkeviser. 4. Dels 1. H. Kbhvn., 1869.
- Hauch, C., Afhandlingar og æsthetiske Betragtninger. 2—3. Samling. Kbhvn., 1861, 1868. C. 217.
- Topelius, Z., fältskärns berättelser. Första cykeln. Stochh., 1868. C. 663.
- Shakespeare, W., dramatiska Värker, overs. af Lembke. 14—16 H. Kbhvn., 1868. C. 435.
- Welhaven, J. S., samlede Skrifter. 5, 7, 8. Bd. Kbhvn., 1868. C. 617.

d. Theologi.

- Blunt, kortfattet Skildring af Reformationen i England, overs. af J. Vahl. 2—3. H. Kbhvn., 1869. C. d. 167.
- Dansk Kirketidende, udg. af N. Lindberg. 1868, 24—52; 1869, 1—20. C. e. 138.
- Hammerich, Fr. den kristne Kirkes Historie. 1 Bd 1—3. H. Kbhvn., 1868. C. d. 206.
- Hansen, Th., Kirkehistorie fra Roms Katakomber. Kbhvn., 1868. C. d. 168.
- Nyt Tidsskrift for udenl. theol. Literatur, udg. af H. N. Clausen, 1868, 2—4; 1869, 1.
- Rørdam, T. S., den kristelige Lære, fremstillet i Sammenhæng. Kbhvn., 1868. C. b. 246.
- Tidemand, Morten Luthers Huspostille, fordansket. Udg. af T. S. Rørdam. 59. H. (Slutningsh.). Kbhvn., 1868. B. 273.
- Ugeblad for den danske Folkekirke, udg. af H. Scharling. 1868, 26—52.

i. Filosofi.

- Pascal, pensées, précédées de sa vie par Mme Perier, suivies d'un choix des pensées de Nicols et de son traité de la paix avec les hommes. Paris, 1866. C. 176.

V. Skrifter af blandet Indhold. Literaturhistorie.

- Årskatalog för svenska bokhandeln. 1868. C. 553.
- Ampère, histoire de la littérature française au moyen age. Paris, 1841. C. 552.
- Bruun, Chr., Aarsberetning og Meddelelser fra det store kgl. Bibliothek. 3. H. C. 547.
- Dansk Maanedsskrift. Anden Række. 1868, 1 Bd 6. H., 2 Bd.
- Dansk Tidsskrift for Kirke- og Folkeliv, Literatur og Kunst, udg. af H. Scharling. 1869, H. 1—10. C. 342.
- Lami de la famille. Nr. 1—20. Copenh., 1869. C. 343.
- Nordisk Tidsskrift f. Politik, Ekonomi och Litteratur, utg. af G. K. Hamilton. 1868, Juni—Decbr. 1869, Jan.—Maj; tillägsblad 1868, 4—8, 1869, 1—2. C. 341.
- Revue des deux mondes. 1868, 8—24, 1869, 1—6. C. 183.
- Svensk Litteraturtidsskrift, utg. af Nyblom. 1868, 2—8; 1869, 1—2. C. 242.
- Unsere Zeit. Deutsche Revue der Gegenwart. 1868, 11—24; 1869, 1—10. C. 340.

Videnskabernes Selskabs Forhandlinger og dets Medlemmers Arbejder i Aaret 1867. 4. H.

Discipelbibliotheket

har i det forløbne Skoleaar haft følgende Tilvæxt:

Aftenlæsning. Ny Række. 3 Bd.

Andersen, H. C., Den ny Barselstue.

— Hyldemoer.

— Ole Lukeje.

— Mere end Perler og Guld.

— Dryaden.

— Reiseskizzer og Penne tegninger.

Bjørnson, B., Fiskerjenten.

Børneliv i Amerika.

Etlar, Carit, Fra Alheden.

— Broget Selskab.

— Arabere og Kabylere.

Ewald, H. F., Knud Rydhjergs Livseventyr.

Folkeventyr i Danmark, Norge og Sverrig, udg. af C. Berg.

Folkelæsning. 14—23 H.

Fra alle Lande. 3 og 4 Bd. 1866.

Hertz, H., Tyrving.

— Den Yngste.

— Scheik Hassan.

Hinduiske Eventyr.

Holst, H. P., De rige Fattige og de fattige Rige.

Odysseus Hjemrejse efter Kapp ved Levinsen.

Regnskab.

Indtægt.

Beholdning for 1868.....	"	Rd. 4 Mk. 5 Sk.
For 55 Deltagere	52	— " — " —
Baggesens Labyrinth (Doublet) solgt.....	1	— " — " —
		53 Rd. 4 Mk. 5 Sk.

Udgift.

Betalt Boghandleren	43	Rd. 5 Mk. 14 Sk.
(deraf 36 Rd. 4 Mk. 6 Sk. for 1867-68).		
Bogbinderarbejde	7	— 5 — " —
En Protokol	"	— 3 — 4 —
		52 Rd. 2 Mk. 2 Sk.

Den fysiske Samling

har iaar kun modtaget Foregelse ved et Minimumsthermometer; iøvrigt er der kun anskaffet saadanne Stoffer, som forbruges ved Forsøgene.

Den naturhistoriske Samling

har derimod modtaget en Gave af Mineralier fra Hr. Cand. polyt. V. Jørgensen, Bestyrer af Fabrikken Øresund ved Kjøbenhavn, gjennem Hr. Konsul Mørk her i Byen: 10 meget smukke Stykker Mineralier, bestaaende dels af de forskjellige Former, hvorunder Kryolithen forekommer, dels af andre Mineralier, som forekomme i Forbindelse med denne; alt fra Kryolithbruddet i Grønland.

VII.

Skolens Bygninger og Inventarium.

Foruden de aarlige Vedligeholdelsesarbejder er der kun fornyet en Del af Gulvet i den nedre Gang samt tildels i nogle af de nedre Klasseværelser, endvidere oprejst en Flagstang over Midten af Bygningens Forside. Af Inventarietjenstande er Ryglæn anbragt paa alle Skolebænkene efter de allerede tidligere til Prøve indrettede, der vare befundne hensigtsmæssige.

Med Hensyn til Skolens Vandforsyning er intet foretaget i dette Skoleaar, da der dels er Udsigt til at Byen snart faar et Vandværk, hvorved Manglen vil afhjælpes, dels det anbragte Filtreapparat, om end ufuldkomment, har gjort sin Nytte og der ingen Klager har været ført over Vandets Beskaffenhed.

VIII.

Nogle Bemærkninger, henvendte til Disciplenes Forældre og Værger.

1. Blandt de Midler, hvorved Skolen sætter sig i Forbindelse med Disciplenes Hjem, indtager Karaktererne og Karakterbøgerne endnu en vigtig Plads. Det er derfor meget at ønske, at udenbys Forældre vil lade det være sig magtpaaliggende, at disse forevises dem hver Maaned og forsynes med Paategning. Thi selv om en Discipel er sat i et Hus, hvor man har Grund til at tro at der føres Opsyn med hans Arbejde og tages Hensyn til Skolens Vidnesbyrd om hans Flid og Opførsel, kan det dog ikke være Forældrene ligegyldigt at vide, hvorledes det gaar; og det maa antages, at en alvorlig og kraftig Opfordring eller Formaning fra Fader eller Moder i Reglen har mere at betyde hos den unge.

2. Angaaende de meget hyppigt indløbende Begjæringer om Fritagelse for at deltage i Gymnastik- eller Sangundervisningen, dels for en enkelt Gang dels for længere Tid, har det været nødvendigt at fastsætte den Regel, at ingen bliver fritaget paa en blot Bøn herom, men at der forlanges Lægeattest, hvis Fritagelse skal gjælde for bestandig eller for en længere Tid, men en skriftlig Begjæring fra Hjemmet om Fritagelse for en enkelt Gang. Det er ofte umuligt med Sikkerhed at bedømme, om der er Grund til at give en saadan Frihed, og for at der ikke skal afstedkommes nogen Skade ved Nægtelsen, anmodes Forældre eller Værger om at tilkjendegive, naar de anse det for nødvendigt eller tjenligt, at vedkommende fritages den enkelte Gang.

3. Det er ikke ganske sjældent, at Disciple bedes fritagne for en Dag, en halv Dag eller enkelte

Timer paa Grund af en Familiefest eller alene for at kunne deltage i en Fornøjelse. Der gives vistnok Tilfælde, hvor det vilde være urimeligt at nægte dette; men det kan ogsaa udarte til at ske alt for hyppigt eller uden synderlig Anledning. Mindst kan Skolen indlade sig paa at tillade Disciple at rejse bort før en Feries Begyndelse eller at komme tilbage efter dens Slutning, blot f. Ex. af Befordringshensyn. Disciplene skulle tidlig lære, at deres Skolearbejde er det første, der skal passeres, og at Nøjagtighed i Pligtopfyldelse er en Nødvendighed; de skulle itide lære at indse, hvad Livet ellers siden paa en tungere Maade tvinger dem til, at der ofte maa gives Afkald og at man ikke altid kan opnaa hvad man ønsker. — Der er desuden i vore paa allehaande Forlystelser overmaade rige, ja alt for rige Tider al Anledning til at opfordre Forældre og Værger, saa fremt de heri ere enige med Skolen, til at holde de unge indenfor passende Grændser i denne Henseende. Ligesom det er forbudt Skolens Disciple paa egen Haand at besøge offentlige Forlystelses- og Beværtningssteder og at deltage i offentlige Forlystelser (Baller, Maskerader osv.), saaledes er det ogsaa vedtaget, at de, selv om de ved slige Lejligheder ere i Følgeskab med ældre Slægtninge eller Familie, dog indhente Rektors Tilladelse forinden, for at det ikke skal ske for ofte eller paa Tider eller Maader, der vilde skade deres Arbejde og Fremgang i Skolen. Disciplene have saa mange Frier og Fridage, at Skoledagene i Reglen bør være uforstyrrede Arbejdsdage; de enkelte forsømme saa ofte paa Grund af Sygdom eller andre uundgaelige Forhindringer (f. Ex. ved Konfirmation og hele det foregaaende Halvaar), at de, saa vidt det beror paa dem selv, i den øvrige Tid bør være fuldstændigt arbejdsdygtige til deres Gjøring paa Skolen og i Hjemmet.

Skolens Afgang- og Aarsprøver i Juli 1869.

(De foran satte Bogstaver betyde Værelserne: a. Solennitetssalen, b. VII Kl.s, c. V Realkl.s, d. V Kl.s og e. VI Kl.s. Prøverne i Naturlære og Naturhistorie foregaa dog i de Værelser, hvor Samlingerne findes).

De skriftlige Prøver ved Afgang- og Realafgangsexamen afholdes efter Ministeriets Bestemmelse 22—26 Juni, for Skolens øvrige Disciple d. 7 og 8 Juli undtagen for VII Kl. B og V Realkl. B, der aflægge Prøverne samtidigt med Dimittenderne. Prøverne i Regning afholdes ikke offentlig, men under den skriftlige Examen.

De mundlige Prøver afholdes 9—21 Juli i følgende Orden:

Fredag den 9 Juli.

- d. 8—11 IV Arithmetik.

Lørdag den 10 Juli.

- a. 8—11 og $11\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$ Afgangsexamen. Latin.
 b. 8 — $10\frac{1}{2}$ og $11\frac{1}{2}$ — 2 VII B Geometri. $10\frac{1}{2}$ — $12\frac{1}{2}$ I Naturhistorie.
 e. 8—11 VI Tysk. $11\frac{1}{2}$ —I III Tysk. 1—3 V R B Tysk
 d. 8—10 V Græsk. 12 — $2\frac{1}{2}$ IV R Engelsk. $12\frac{1}{2}$ —3 V Naturhistorie.
 e. 8—11 III R Religion. 11—2 II Dansk.

Mandag den 12 Juli.

- a. 8—12. Afgangsexamen. Græsk. $12\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$ III Latin.
 b. 8—11 og 12—3 VII B Historie.
 c. 8 — $10\frac{1}{2}$ VI Fransk. 11—1 IV Geometri. 1—3 IV R Arithmetik.
 d. 8—10 III R Tysk. $10\frac{1}{2}$ — $12\frac{1}{2}$ V Tysk. 1—3 I Dansk.
 e. 8—11 V R B Naturlære. 1—3 IV Geografi.

Tirsdag den 13 Juli.

- a. 8—11. Afgangsexamen. Mathematik (Nr. 9—12). 11—2 Naturlære (Nr. 1—6).
 b. 8—3 VII B Latin.
 c. 8—10 VI Historie. $10\frac{1}{2}$ — $12\frac{1}{2}$ III R Historie.

- d. 8—10½ V Fransk. 11—1½ II Fransk. 1½—3 III Fransk.
- e. 8—11 IV R Religion. 11—2 IV Religion.
11—2 V R B Naturhistorie.

Onsdag den 14 Juli.

- a. Realafgangsexamen. 8—9½ Engelsk. 9—11 Tysk.
11—2 Historie og Geografi.
- b. 8—11. Afgangsexamen. Matematik (Nr. 5—8). 11—2
V R B Arithmetik.
- c. 8—10 VI Geografi. 10—1 V Latin. 11—2 IV R Tysk.
- d. 8—11 III R Fransk. 11—1 I Tysk. 1—3 IV Fransk.
- e. 11—1½ II Religion. 1½—3 III Religion.

Torsdag den 15 Juli.

- a. Realafgangsexamen. 8—11 Matematik. 9—10½ Fransk.
11—12½ Naturhistorie. 2—3½ Naturlære.
Kl. 8—12 Optagelsesprøve af indmeldte Disciple.
Kl. 5—6 Sangprøve.

Fredag den 16 Juli.

- a. 8—11 Afgangsexamen. Matematik (Nr. 1—4). 11—2
Naturlære (Nr. 7—12).
- b. 8—12 VII B Græsk. 12—2½ III R Engelsk.
- c. 8—11 V R B Fransk. 11—1 V Religion. 1—3 I Religion.
- d. 8—9½ III Historie. 10½—1 V R B Geografi. 1—3 IV Latin.
- e. 8—10½ VI Naturhistorie. 11½—2 II Historie. 1—3 IV R
Fransk.

Lørdag den 17 Juli.

- a. 8—10 og 11—1 VI Arithmetik og Geometri.
- b. 8—10½ V Historie. 10½—1½ V R B Engelsk.
- c. 8—9½ III Geografi. 10½—12½ II Geografi. 1—3 IV R
Historie.
- d. 8—10½ Græsk. 12½—2½ II Tysk. 1—3 III R Naturhist.

Mandag den 19 Juli.

- a. 8—11 og 12—3. Afgangsexamen. Historie.
- b. 8—10½ og 11½—2 VII B Naturlære.
- c. 8—10½ VI Latin. 10½—12½ I Geografi. 3—6 V R B
Geometri.
- d. 8—10 V Geografi. 1—2½ III Naturhist. 3—6 III R Ma-
thematik.
- e. 8—10½ IV Tysk. 1—3 V R B Historie.

Tirsdag den 20 Juli.

- a. 8—10 VI Græsk. 10—12½ VII B Hebraisk. 12½—2¼ IV Historie.
- b. 8—10 IV R Geometri. 11—2 V Arithmetik.
- c. 8—10 III Matematik. 1—3 III R Geografi.
- d. 8—10 I Historie.
8—10 V Naturhist. 10—12 II Naturhist. 12—3 IV R Naturhist.

Onsdag den 21 Juli.

- a. 10—11 Afgangsexamen. Hebraisk.
- b. 8—10 VI Religion.
- c. 8—11 V Geometri.
- d. 8—11 IV R Geografi.

Torsdag den 22 Juli,

Form. Kl. 10, bekendtgjøres Examens Udfald for Skolen og Omflytningen i Klasserne samt foretages Dimission af dem, der have bestaaet Afgangsprøverne, hvorefter Sommerferien begynder.

De ny, til Optagelse anmeldte Disciple, der ikke kunne møde til Prøven den 15 Juli, Form. Kl. 8, prøves den første Dag efter Ferien, Mandagen den 23 August Kl. 12.

Det ny Skoleaars Undervisning begynder Mandag den 23 August, Kl. 8 Form.

Til at overvære de mundlige Prøver samt Slutningshøjtideligheden indbydes herved Disciplenes Forældre og Værger ligesom enhver, der ønsker at gjøre sig bekjendt med Skolen og dens Undervisning.

Aarhus Kathedralskole, den 22 Juni 1869.

G. Lund.

